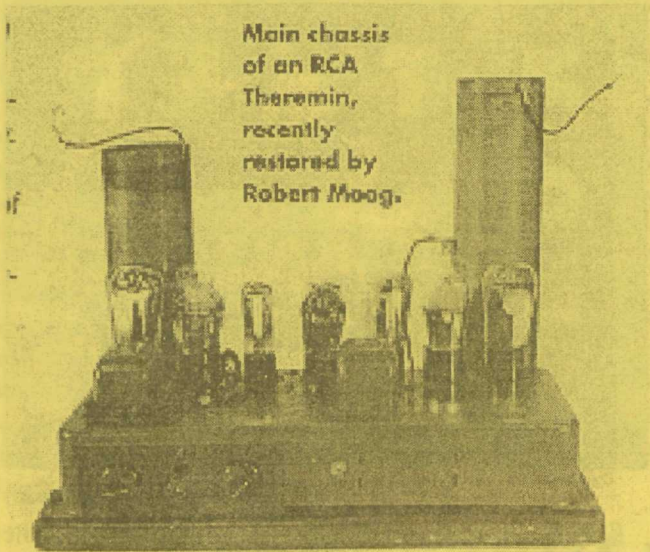

Muusikaleht

November
1995
Nr. 11
Hind 4.95

Elektroonikakunst sündis 100 aastat enne tänavust NYVDi (lk. 2-4) 75 AASTAT SÜNTESAATORIT

Main chassis
of an RCA
Thermanin,
recently
restored by
Robert Moog.

Termenvoxist...

...XXI sajandi künniseni

Veel numbris

Soomlastel oma "JOONAS"
NEEME JÄRVILT ja NEEME
JÄRVIST

GEORG OTSA õpilane
E.-S. TÜÜR puhastab Ristna poolsaart
Koor toetab majanduslikult haiglat
Maailmatasemel kontserdil saal pooltühi
Väliseesti Muusika Päevad ja hõimupäevad
"KUKULIND" üllatab
JO-LE-MI sünd (Heino KALJUSTE 70.
sünniaastapäevaks)

JAAN ÕUN: Eestimaa on ilus
Mitmekülgne JÜRI PÄRG
Torupillikuningad
EMA reorganiseerub
Konkursid avastavad talente
Ristsõna

Laulsime kottpimedas kaljudele

24. oktoobril lõppes lastekoori "Ellerhein" kaheüldalane pingeline kontsertreis Belgias ja Prantsusmaal. Esineti suurtes koolides ja kirikutes. Suurim kontsert oli Strasbourgis, kus kuulamas ka Eesti diplomaatiline korpus. Kohati küündis esinemiste arv kolme-nelja kontserdini päevas. Põnevaim kontserdisaal oli Belgia süngetes koobastes, kus suvel toimuvad klassikalise muusika kontserdid. Kottpimedas laulsime võimsatele kaljudele G. Holsti vägeva Ave Maria. Meie CD jääb kõlama hilisematele koopakontserdi kuulajatele. Kahekümne kontserdi kaudu teadvustasime belglastele ja prantslastele, et Eesti on iseseisev vabariik!

TIIA-ESTER LOITME,
peadirigent
IRMA TREUFELD,
määndžer

AJA JA REAALSUSE ÜLETAMINE

1895. aastal leiutasid vennad Lumière' id kinematograafi. Sellest ajast peale lagas maailmas uus ajastu - elektronkunstide ajastu. Töö leiutise kallal kestis peaaegu terve aasta, esimene eksperimentaalne demonstratsioon toimus märtsis, juunikuus oli saadud patent, detsembris aga hakkas juba Pariisis töötama esimene kino.

Arvatavasti pole mõtet pikalt rääkida filmikunsti arengust; kino ajalugu on ju kõigile teada: tiitritega tumm must-valge film - montaažitehnika - helifilm - värvifilm - lainäitelifilm - stereofilm jne. Dokumentaalfilmide kõrval tekkisid ka mängufilmid, mis esialgu meenutasid filmitud teatrit, ja joonistatud filmid. Märgin ainult ära, et juba kinokunsti varasemal staadiumil loodi ka abstraktsed filmid; nende autoriteks olid esialgu reeglina kunstnikud-abstraksionistid. Hiljem kasvas sellest žanrist välja valgusmuusika.

Kahekümnendatel aastatel vallutas elektroonika ka teise sfääri. Kerges muusikas, algul dzässis, muutus laulmine mikrofonita võimatuks. Venemaal ja Saksamaal tekkis üheaegselt vajadus luule lugemiseks suurte auditoriumide ees, mõnikord muusika saatel. Seejuures on esiplaanil poeedi hääl, võimendatud elektroonika abil; selle tämber ja intonatsioon mängivad põhiosa. Kõigest sellest arenes hiljem nn. *sound poetry* - ainult kuulmise jaoks loodud luule. Mõlemad riigid muutusid totalitaarseteks ja nende valitsejad võtsid luuletajatelt selle maneeeri üle. Zanri rajajad olid kõrvaldatud - Vladimir Majakovski oli sunnitud lõpetama elu enesetapuga, Bertolt Brecht emigreerus pikaks ajaks.

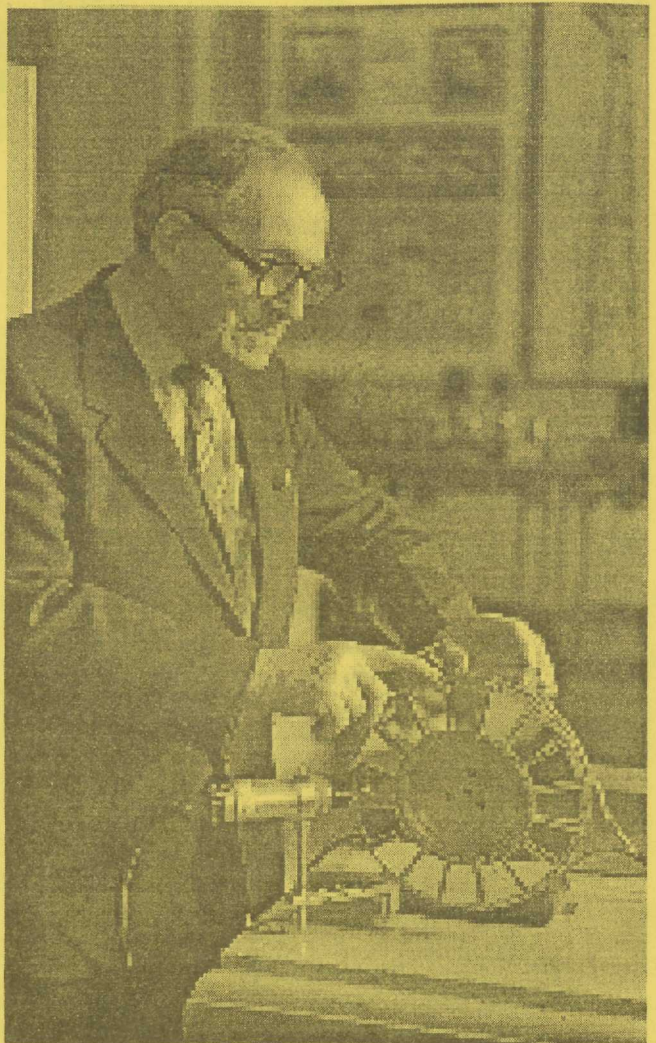
Ka muusikud püüdsid samal ajal panna elektroonilisi seadiseid traditsioonilistele pillidele eesmärgiga muuta nende tämbrit. Kõige rohkem on sellistest instrumentidest arvatavasti tuntud elektrikitarr; põhimõtteliselt võib aga praegu igale traditsioonilisele muusikariistale valmistada ka elektronanalooži.

1920. a. leiutas Lev Termen (Theremin) esimese puhtelektronilise muusikainstrumenti, kuulsat *termenvoxi*. See on ühehäälnene, töö aluseks on inimaju biovoolude muutmine elektroonika abil kuuldavateks helideks. Termenvoxi kõla on väga omapärane, see võib meenutada nii traditsioonilisi instrumente kui inimehäält.

Siit mindi edasi kahte teed pidi. Esimene viis süntesaatori poole, mis oligi varsti leiutatud (1929. a.). Huvitav, et selle leiutaja Jevgeni Šolpo kavandas oma instrumenti vahendajana visuaalsete ja helikunstide vahel. Niisugune praktika leidis endale jätku hiljem süntesaatoris "ANS" (50-ndad aastad, Nõukogude Liit) ja saavutas oma tipu Iannis Xenakise pedagoogilises süsteemis.

Teine tee oli inimkeha kasutamine akumulaatori funktsioonis. Märkigem Ameerika arvutihelilooja Alvin Lucieri muusikat tema "laulvate piltidega" või "muusikaga ühele interpreedile", mida Tallinna muusikaarmastajad võisid näha-kuulda festivali "NYUD '93" ajal. Siin sõltub konkreetne kõla esimesel juhul rahva liikumisest näitusesaalis, teisel juhul helilooja aju biovooludest, mis pannakse kirja ostsillograafi abil ja siis võimendatakse ja prepareeritakse.

Neljakümnendad aastad olid lindistuse pidu. Sündis konkreetne muusika, varsti seejärel ka elektronmuusika. Viiekümnendatel aastatel tekkisid žanrid, mis nõuavad kõigepealt rehkendamist. Need on arvutimuusika ja valgusmuusika.

Lev Termen (Leon Theremin)

Kuuekümnendad aastad olid avangardi õitseage. Peale arvutimuusikat levisid võrdlemisi laialdaselt ka arvutigraafika ja -maal. *Sound poetry* muutus keerulisemaks ja sai märgatavaks abstraktse luule liigina. Kvalitatiivsed uuendused toimusid abstraktses filmis, arvuti- ja elektronmuusikas. Laseri ilmumisega tekkisid holograafia, heliskulptuur ja multimeedia. Tuleb ilmale ka interaktiivne kunst - tõeline kunstide süntees, kus liituvad elektron-, arvuti- ja traditsiooniline muusika, arvutimaal või -graafika, kino, slaidid, pantomiim, ballett, mõnikord ka teatrikunsti teised liigid: draama või laulmine laval (ooperiks ma küll ei julge seda nimetada). Muuseas, interaktiivse kunsti õitseage algas hiljem, pärast personaalarvuti leiutamist, s. t. juba 80-ndatel aastatel.

Elektronika muutus tavaliseks nähtuseks ka traditsioonilistes kunstiliikides. Tekkis rock-ooper. Balletis kasutati üha sagedamini ja sagedamini fonogrammi, mõnikord aga isegi filmi. (Selles mõttes oli sajandi esimesel poolel Alban Bergi "Lulu" küll prohvetlik erand.) Praegu on raske ette kujutada kergemat muusikat elektronpillideta. Nüüd läbivad elektronkunstid nii sügavalt kogu meie elu, et me mõnikord seda isegi ei märka. Näiteks võib tavalist telereklaami teha ainult elektronkunstide vahendite abil.

Elektronkunstide ilmumine tähendas pööret kogu inimkonna mõtlemislaadis. Siiaaani võisid ainult kirjanduses autorid

tänu trükile täpselt anda oma mõtted lugejatele edasi. Teistes kunstiliikides oli see saavutamatu. Aja jooksul riknesid kõige tugevamadki arhitektuurimälestised, maalidel luitusid värvid, muusikakujundeid üldse võis nootide abil kirja panna ainult umbmääraselt ning iga uus tõlgendus tähendas ka autori kavatsuse uut muutmist; tantsu anti edasi põlvkonnalt põlvkonnale ainult jäljendamise ja traditsiooni teel. Elektronkunstides on aga tagatud mõtte täpne edasiandmine autori(te)lt tarbijatele. See esines juba vendade Lumière'ide esimeses filmis. Disketile salvestatud muusikas on autori kujundid väljendatud täpselt, samuti nagu baleriini liikumised filmilindil. Nii disketti kui ka filmilinti võib paljundada mehaaniliselt. Kunst ei kao enam traditsiooni katkemisega, aeg kaotab oma võimu selle üle.

Loomulikult on see kõik suhteline. Kuriteod kunsti vastu olid minevikus, arvatavasti jäävad ka tulevikus. Caesar põletas ära Aleksandria raamatukogu, Stalin käskis hävitada Eisensteini filme. Kuid juba Hitleri tuleriidad raamatutest olid rohkem sümbolseteks aktideks tänu trükile, tänu elektroonikale said kõik kunstid samamoodi kaitstuiks.

Elektronkunstid tõid kaasa uusi võimalusi väljendusvahendite valdkonnas. Tekkisid uued tämbrid muusikas, uued värvid arvutimaalikunstis, -graafikas või valgusmuusikas. Dimensionaalsusest saab inimkond teisiti aru kui Berliozia ajal. Tekkisid ka uued võtted kunstiliikide sees, näiteks mikstid muusikas või filmis. Ka said võimalikuks uued kombinatsioonid kunstide vahel. Kõik see rikastas inimese sisemaailma, seda enam et traditsioonilised kunstiliigid eksisteerivad nagu varem ja soovi korral võib looja ühendada neid elektronkunstidega. Interaktiivses kunstis sai lõppude lõpuks võimalikuks kunstide süntees - inimkonna ammune unistus.

Ja kõige tähtsam. Elektronkunstid tähendasid inimkonna jaoks minekut realismi piiride taha. Ammusest ajast on kunstnikud püüdnud põgeneda reaalsusest, kuid sellest ei tulnud midagi välja. Tulemused olid alati sarnased Vana-Kreeka kentauridega: üks osa on võetud reaalsest maailmast, teine ka reaalsest maailmast, ebatavaline on vaid nende kombinatsioon. Romantikute jaoks oli põgenemine maailmast

isegi lipukirjana. Kuid kuhu nad põgenesid? Sajandite sügavusse, teistesse maadesse, sisemaailma. Kõik need on ikkagi reaalsed asjad.

Elektronkunst alustas kohe reaalsuse ületamisest. Juba dokumentaalse fakti filmimise ja tiitrite kombinatsioon ei eksisteeri ega või eksisteerida reaalsuses. Erinevate plaanide kõrvutamine montaaži puhul oli esimeseks sammuks välja reaalsusest. Kuid kogu montaažitehnika nii filmis kui ka muusikakollaažis on järkjärguline eemaldumine reaalsusest. (Loomulikult võib monteerida lihtsalt erinevate reaalsete asjade lõigud kentauride moodi, kuid seda esineb väga harva, tõelised kunstnikud tavaliselt seda ei tee.)

Kõige varem said sellest aru sürrealistid, abstraksionistid, valgusmuusikaloojad. Nende filmides teevad tavalised esemed ebatavalisi liikumisi (mõnikord teise kunstiliigi seaduste järgi), neid pannakse kunstlikult loodud foonile, mis võib ka muutuda - ja nii edasi lõpmatuseni. Muusika, müra ja pildi kombinatsioon on juba uus samm selles protsessis. Kunstnik suunab meie taju oma soovi järgi, tugevdab või nõrgendab seda heliefektide abil.

Kuid heliefekte võib kasutada ka iseseisvalt! Nüüdisaegses elektroakustilises muusikas muutuvad helid sümboliteks, olgu need traditsiooniliste pillide reaalsed või sünteesitud tämbrid, uued elektroakustilised tämbrid, mürad või loodusnähtuste salvestused. Arvuti ja muu nüüdisaegse aparatuuri abil on võimalik luua mistahes uusi vorme ja mistahes nende modifikatsioonid, mis reaalsuses loomulikult ei eksisteeri; nende ainukene eesmärk on tugevamini mõjuda kuulaja-vaataja mõistusele, luua seal uut reaalsust. See kehtib nii visuaalsete kui ka helikunstide kohta.

Kuid olgem ausad! Kaugeltki mitte kõik kunstnikud ei saa aru, kuivõrd sügavalt on elektroonika muutnud inimese sisemaailma. Paljude loojate jaoks on arvuti vaid mugavuse küsimus, isegi sel juhul, kui nad vaatavad naudinguga abstraktseid filme või näevad telereklaami, milles hiigelsuur närimiskumm sõidab jalgrattal sinna-tänna. Elektronkunstide õitseage algab ainult siis, kui inimene mõistab: praegu elame me juba teises kunstidimensioonis kui sada aastat tagasi.

MARK RAIS

Probleemilt probleemile

Käesolevas kirjutises ei püüta maalida panoramaalset pilti elektroonilise muusika ajaloost - selleks läheks ilmselt vaja üsna mahukat raamatut. Ka ei ole süinkohal eesmärgiks tutvustada ja loetleda kõige viimaseid süntesaatorimudeleid ning nende tehnilisi andmeid. Märksa huvitavam on võib-olla jälgida, milliste muusikaliste ja psühholoogiliste probleemidega on elektroonilise muusika tegijad silmitsi seisnud ning - mis veel olulisem - milline on olnud selle muusikaliigi arengukõver.

Tegelikult on üsna raske vastata küsimusele, millal õieti elektrooniline muusika (täpsem oleks ehk elektroakustiline muusika) tekkis. Kõik sõltub sellest, kas meid huvitab helisünteesi algus laborites ja stuudiotest või süntesaatori ilmumine reaalsesse muusikapraktikasse. Praegu, kus me elektrooniliste kõladega ümbritsevas (olme)muusikas juba niivõrd oleme ära harjunud, et akustiline instrument mõjub

pigem erandlikult, ei mõtle me muidugi sellele, et juba 1920-ndatel aastatel algasid selles valdkonnas otsingud.

Jutt on tolaeegest elektroakustilise muusika gigandist - leidur Lev Termenist (Euroopas ja USA-s tuntud Leon Theremini nime all). Aastatel 1927-1938 elas ja töötas see vene päritolu teadlane Ameerika Ühendriikides, kus tal oli RCA kontserniga leping, mis võimaldas tal tegelda elektroakustiliste katsetustega. Need kandsid ka vilja - valmis esimene helisünteesiv instrument Termenvox. Muusikariistaks on seda meie mõistes ehk raske nimetada - klahvid ju puudusid ning heli tekitamiseks tuli kätega teatud andureid mõjutada. Kuid 1930-ndate alguses mõjus Termenvox igatahes sensatsioonina.

Muuseas - asi hakkas huvitama ka Albert Einsteini, kes ei pidanud paljaks tulla Termeni laborisse, et uudisviguriga lähemalt tutvuda ning proovida sellel ka musitseerida (Einstein oskas teatavasti

päris hästi klaverit ja viiulit mängida). Huvitavalt on nende omavahelist läbikäimist kommenteerinud hiljem Termen ise: "Einstein oli füüsik ja teoreetik, aga mina ei ole teoreetik, vaid leiutaja. Seetõttu me tavasuhthlemisest kaugemale ei jõudnud. Mind on alati köitnud rohkem need inimesed, kes on tundnud huvi, kuidas terve maailm on tehtud."

Termeni edasine käekäik tollasel Venemaal, kuhu ta tagasi pöördus, oli ette teada - kinni istuma viidi teda koos lennukikonstruktori Tupoleviga. Kuid tema tegevus USA-s mõjutas otseselt teist, hilisemat elektroonilise muusika hiiglast - Robert Moogi. Termen ise naases Ameerika Ühendriikidesse alles 53 aastat hiljem, aastal 1991, kui ta oli juba 95 (!) aastat vana. Kõrge vanus ei takistanud teda Moogiga kohtumast.

Sõjajärgses Euroopas tekkisid suuremad eksperimentaalse muusika keskused peamiselt ringhäälingu-

Robert Moog (vasakul) ja Lev Termen, muusikateadlane Olivia Maltis (keskel) USA-s 1991.

stuudiote juurde. Üks märkimisväärsimaid oli näiteks Kölni Radio elektroonilise muusika stuudio, kus 1950-ndatel aastatel tegutses Karlheinz Stockhausen. Probleem oli aga selles, et tolleaegne aparatuur oli statsionaarne - heligeneraatorite ja -filtrite massiivset kompleksi ei saanud vajaduse korral kontserdilavale paigaldada. Seetõttu jäi elektrooniline muusika esialgu stuudioseinte vahele ja magnetofonilindile.

Moog otsustas selle probleemi lahendada - ehitada süntesaator, mis on kompaktna nagu iga teinegi muusikariist. Ta alustas sealt, kus Termen jäi pooleli, kuid aastal 1964 oli igatahes esimene portatiivne süntesaator Moogil valmis. Muidugi aitas teda elektroonika tormiline areng pärast transistoriefekti avastamist Bardeen'i meeskonna poolt 1947. aastal (läks veel viisteist aastat, siis ilmusid juba ka esimesed mikrooskeemid). Rock-muusikud, kes olid juba kuuekümnendatel igasugustele uuendustele alati, tõid pilli mõni aasta pärast ehitamist ka lavale. Teatavasti oli selleks legendaarne Keith Emerson.

Moogi konstrueeritud instrument sai edasiste analoogsüntesaatorite prototüübiks ning Minimoog on tänapäevani klassikaline pill. Kuid 1970-ndatel muutus teravaks uus probleem - senine analoog-süntesaator oli põhimõtteliselt ühehääline ning sellest kippus paraku väheks jääma. Mitmehäälses sai instrumenti teha piltlikult ainult nii, et

keskpaigaks olid helisünteesi analoogmeetod end kõlavõimalustelt juba praktiliselt ammendanud - probleem oli selles, et genereeriva ostsillaatori signaali lainekujude arv oli piiratud ning ainult filtrite süsteemi arendades polnud kaugemale enam võimalik liikuda. Tuli kasutusele võtta mingi põhimõtteliselt teistsugune signaalitekitamise moodus, mis võimaldaks süntesaatori kõlavärviskaalat oluliselt avardada. Ning teine asi veel - vahepeal töötati välja MIDI-süsteem (muusikalise informatsiooni digitaalne ülekand), mis võimaldas süntesaatoreid omavahel ning - mis peamine - arvutiga ühendada.

Jaapani kontsern Yamaha võttis signaali allikana kasutusele faasimoonutuse põhimõtte, mis seisnes selles, et süntesaatori ostsillaatorid ühendati omavahel teatud algoritmide alusel. Nii pandi alus kuulsatele DX-seeria pillidele. Üldse hakkasid Jaapani pillifirmad sealtpeale domineerima, nende Ameerika kolleegid aga pankrotistuma.

1980-ndate keskpaik oli muusikatööstuses igas mõttes murranguline periood. Selleks ajaks oli juba selge, et süntesaatori tämber võib naturaalpilli omale küll mõnevõrra sarnaneda, kuid see on ka kõik. Viiuli kõlavärv näiteks sõltub oluliselt sellest, kui tugevalt poognaga üle keelte tõmmata, kuid isegi klahvitundlike süntesaatorite tämber sõrmelöögi

paigutada häáli ühe pillikorpuse sisse just niipalju, kui palju oli neid vaja. Nii Moog tegigi, konstrueerides Polymoogi. Sama teed läksid muidugi ka teised pillifirmad ning edukamaltki kui Moog. Eriti häid tulemusi võimaldas jaapani Roland Jupiter 8.

J ä r g m i s e
a a s t a k ü m n e

tugevusest siis ei muutunud. Siit ka muusikute etteheited sellele instrumendile kõlalises steriilsuses. Väga tabavalt sõnastas selle probleemi Brian Eno: "Mis kasu on sellest, et süntesaatoril on sadu erinevaid sounde. Fenderkitarril on neid ainult kolm-neli, kuid kõik nad on selle eest väga head. Küllap tulevad ka taolised klahypillid."

Elektroonilise kõlaallika steriilsus oli küll probleem, kuid sellest aitas üle saada heli digitaalsalvestuse areng. Nüüd oli küsimus põhimõtteliselt selles, kuidas digitaalmakiga ühendada klaviatuur. Steriilsuse probleem oli nüüd mõnevõrra leevendunud, sest samplerisse võib soundi algmaterjalina salvestada kasvõi Luciano Pavarotti hääle ning siis on juba oma asi, mis selle (või vihase Pavarottiga) peale hakata.

Järgmiseks sammuks oli PCM (pulse code modulation) süntesaatorite ilmumine 80-ndate lõpuolele. See süsteem osutus samplerite omast paindlikmaks, kuna võimaldas sisseprogrammeeritud soundimoduleid omavahel kombineerida ning on seetõttu eelistatud tänaseni.

Arvutite lülitamine muusikasse ning MIDI-süsteem on elektrooniliste pillide kasutamise viinud praegu täieliku kompleksuse teed. Väike näide - kui E-mu Proteus süntesaatorimoodul üksi võimaldab 32-häälsel polüfooniat ning vähemalt 180 erineva soundi kasutamist, siis liites ühte süsteemi kolm moodulit saame 160-häälsel polüfooniat ning suurusjärgus tuhat soundi. Küsimus pole siin muidugi aritmeetilises liitmistehes, vaid selles, et kokkuliidetult üks moodul piltlikult öeldes "küsib" kõike talle vajakajäävat teiste käest.

Aga ikkagi - juba paar aastat on jälle aktuaalsed mõned aastakümne vanused kõlavärvid. Kes teab - äkki polegi see ainult nostalgia. Ilmselt on edasiliikumine probleemilt probleemile jätnud muusikalukku sellised vaheetapid, mis on tänaseks saanud omamoodi klassikaks.

IGOR GARŠNEK

Kaheaastane laps komponeerib süntesaatori abil muusikat

Rikkas Norras on ühe elaniku kohta kõige rohkem süntesaatoreid. Rohkesti kasutavad neid lapsed. Entusiastid eesotsas Lars Lønnega on organiseerinud umbes 100 koolis süntesaatorimuusikaringid 1300 osalejaga. Saavutanud kokkuleppe populaarse laste raadioprogrammiga, hakkasid nad 1990. aastal läbi viima laste süntesaatorikomponeerimise võistlusi. Sellele

saadetud linnid mängiti raadios ette. Esimesel aastal, kui osavõtjate maksimumvanus oli 12 aastat, laekus 170 helitööd, kusjuures noorim helilooja oli kaheaastane. Rohkesti oli osalejaid-tütarlapsi. Edaspidi tingimusi varieeriti, eäulemäär tõsteti 18 aastani, praktiseeriti grupikompositsiooni, seehulgas professionaalsete heliloojate poolt etteantud muusikalisel

teemal, mida lapsed edasi arendasid jne.

Avastus korraldajate jaoks oli see, et kõige huvitavamad, originaalsemad helitööd laekusid mitte koolidest, kus olid süntesaatorimuusika ringid ja isegi mitte lastelt, kes muusikat õpivad, vaid neilt, kellel algteadmised muusikateooriast üldse puuduvad, põhiliselt Põhja-Norra fjordilises ja mägises maastikus asuvatest üksik-

taludest ja väikeküladest.

1994. a. keeldus raadio andmast eetriaega sellisteks võistlusteks. Raskematesse tingimustesse sattunud laste süntesaatoriheliloomingu entusiastid aga jonnid pole jätnud, vaid tegutsevad edasi koolide kaudu. See poleks muidugi võimalik, kui laste huvi selle tegevuse vastu oleks raugenud.

Listen to Norway 1995, nr. 1

Oktoober

Toimusid enamuses plaanikohaselt "Eesti Kontserdi" organiseeritud kontserdid (vt. ML, nr. 9, lk. 23).

Harjumaalt

* 17. oktoobril tähistas Kuusalu kool kontserdiga oma 240. sünnipäeva.

* 21. oktoobril esinesid Keila Folgi festivalil ansambel "Propeller", Iirimaalt (on ka varem Keilas üles astunud) ja Niuevegeini Care College'i folkbänd.

Hiiumaalt

* 17. novembri "Hiiumaa" kutsub Erkki-Sven Tüüri üles võitlema Ristna neeme prügimäeks muutmise vastu ja lubab ise ka "seda roppust kuidagimoodi koristada".

Jõgevamaalt

* 18. oktoobril pühitses Puurmani segakoor oma 10. sünnipäeva.

Järvamaalt

* 20. oktoobril esietendus Paides Fr. Lehári operett "Naeratuste maa", kaastegevad näitlejad "Estoniast", "Vanemuisest", RAM-ist, draamateatrist ja "Eesti Kontserdist", lavastaja Ülo Mattesen "Estoniast". Edaspidi kavatsetakse seda mängida mujalgi Eestimaal.

Läänemaalt

* 16. oktoobril esinesid hõimupüevade raames marid, komid ja mokšad Haapsalus ja Taebas. Kaasa löid ka kohalikud taitlejad.

* 1996. aasta juunis peetava Läänemaa laulupeo. millega tähistatakse 100 aasta möödumist esimesest Läänemaa laulupeost, lavastab Ülo Luht "Kuljusest".

Põlvamaalt

* Räpina kodukultuuripäeval märgiti muuhulgas Hermann Julius Schmalzi 150. sünni-

aastapäeva (vt. ML nr. 5). Kontserdi rahvapillidel andsid kuagine räpinalane Toivo Lukats ja tema poeg.

* Mooste mõisavalla 175. aastapäeva tähistamisel 20. oktoobril andsid kontserdi kohalikud taitlejad.

* 19. oktoobril esinesid soome-ugri hõimupüevade raames Naha, Ruusa ja Räpina koolis ning Räpina kultuurimajas handid, marid ja ersad.

Pärnumaalt

* 1. oktoobril tähistati rahvusvahelist muusikapäeva h u m a n i t a a r g ü m n a a s i u m i muusikaosakonna õpilaste kontserdiga Mai keskuses. Samas on kavas taastada igapähepäevased muusikalised lõunad "Kammermuusikatunni" nime all.

* Pärnu linna delegatsioon käis Hollandis Tielis sõprussidemeid kinnitamas, kaasasolevad taitlejad ("Cantelo", "Mihklipojad" jt.) andsid kontserdi seal ja ka Rootsis, kõrtsistseenis löid kaasa samuti linnasid.

* Hõimupüevadel esinesid ainult Pärnu linnas ersad, marid, handid ja Rootsis elavad soomlased.

* 21. oktoobril peeti Pärnus akordionistide päeva.

* Pärnu kultuuripüevadel nõustasid Norra Buskerodi kommuuni kultuuritöötajad, kuidas lahendada majandusküsimusi ehitusel, kontserdi andsid muusikakooli õpilased.

Raplamaalt

* 1. oktoobril tähistati Raplas ülemaailmselt muusikapäeva Rapla Linna Päevade raames. Lauldi folklaule, esinesid Thea Paluoja laululapsed.

* Rapla Invaspordiühingu selle hooaja avauuritusele - lõikustänupeole - 8. oktoobril Rapla kultuurikeskuses oli muusikalise poole eest hoolitsemise palutud vaimsete puuetega laululapsed Kernu hooldekodust Harjumaalt.

Nad esitasid laulupopurrii.

* 18. oktoobril alustas Rapla Vesiroosi gümnaasiumis tööd folgiklubi. Avauuritusel musitseerisid Tallinna Linnateatri näitlejad Marko Matvere ja Jaan Tätte.

* 26. oktoobril rääkisid Raivo Sildoja ja Celia Roose Rapla kultuuritöötajatele ja muusikaõpetajatele rahva-

Saaremaalt

* 6. oktoobril avaldas "Oma Maa" artikli Saaremaa arstist Arvo Petersellist, kes tema andmeil kasutab Eestis ainsana vaimsete tervishäirete (depressiooni jne.) raviks vibroakustilist teraapiat (muusikavoodit).

* 12.-13. oktoobril oli Orissaares Kesk-Soome Rahvamuusikaühingu pillimeeste rühm. Neile õpetati ka eesti palu.

* Oscar Wilde'i Selts pühitses Kuressaares oma nimeandja 141. sünniaastapäeva. Laulsid Toomas Nuter ja Erkki Otsman.

* Oma juubelit tähistasid kontserdiga Kuressaare Muusikakool, Valjala Kultuurimaja (45) ja Saaremaa Poistekoor (10).

* 20.-21. oktoobril andis Kuressaares ja Muhus kontserdi Tallinna Kammerkoor (dir. Aivar Leštšenski).

* Kuressaare Pensionäride Ühenduse taitlejad (Erelite rahvapilliorkester jt.) esinesid oktoobri algul Rootsis ja seejärel Kuressaare sanatooriumis puhkavatele soomlastele.

* Saaremaa kultuuritöötajate kokkutulekul toimunud võistlustel osutus parimaks Leisi keskkooli muusikaõpetaja ja Karja segakoori dirigent Tiina Oks.

Tartumaalt

* 5. oktoobril kandsid Endel Lippus ja Thea Nestor Tartu Ülikooli ajaloomuuseumis ette Beethoveni, Debussy ja Brahmsi viiulisonaate.

* 15. oktoobril andsid ERSO ja

üliskooli kammerkoor TÜ aulas Beethoveni loomingust heategevuskontserdi Tartu Maarja kooli heaks.

* 20. ja 21. oktoobril olid Tartus ja Elvas hõimupüevade kontserdid. Kaasa löid Tartus õppivad udmurdid ja setude koor.

* 29. oktoobril oli "Vanemuise" kontserdisaalis Urmas Taniloo oreliõhtu.

* 29. oktoobril austasid Tartu maakonna ja linna naiskoorid kontserdiga TÜ aulas Veljo Tormist tema juubeli puhul.

Valgamaalt

* 15. oktoobril tähistati Valgas Eesti piirivalve taasloomise 5. aastapäeva. Kontserdi tuntud rivivaludest andis Eesti Piirivalve puhkpilliorkester koos Valga ja Tõrva meeskooriga.

* Valga muusikakoolis olid külas Parčumi muusikakooli õppejõud Saksamaalt. Ühiselt musitseeriti. Külalised kinkisid valgalastele süntesaatori, valgalased külalistele kellukesi.

* Hõimupüevadel oli Valgamaal külas komi ansambel "Sipertus", kes esines Puka ja Otepää keskkoolis.

Viljandimaalt

* 6. oktoobril tähistas oma asutamise 5. aastapäeva kontserdiga vaimulikest koorilauludest meeleolumuusikani nii koolis kui Viljandi Pauluse kirikus Kalmetu Põhikooli viilistaskoor. Kirikukontserdil löid kaasa ka Pauluse koguduse segakoor ja segakoor "Hiula" Hiiumaalt.

* 7. oktoobril andis Tallinna Kaarli koguduse kammerkoor Pauluse kirikus kontserdi Schuberti konkursi kohustuslikust kavast jm.

* 14. oktoobril esines oma juubelieelsel kontsertreisil Viljandis Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor (dir. J. Rent). See üritus oli ühendatud "Pauligi" kohvi reklaamiga.

(Järg 20. lk-1)

Eesti Segakooride Liit sai aastaseks

21. oktoobril pidas Kambjas oma esimest sünnipäeva Eesti Segakooride Liit. Esimese võrustaja austav roll oli Eesti ühel vanemal, 200-aastaselt Kambja segakooril. Enne pidulikku osa istus koos juhatus, kes kuulas ära oma esimehe Toomas Kamsi rahalise aruande Puurmani suvekooli kohta. Kinnitati M. Härma päevade ja Põlva laulupäeva eelarved. Kõne all oli ka ESL-i tegevuse laiendamine, uute liikmete vastuvõtt ja loodava projektkoori tegevuskava.

Sünnipäevapeole olid kutsutud esindajad kõikidest liikmeskooridest, nii et Kambja vallamaja saal sai rahvast peaaegu täis. Aasta jooksul tehtust kõneles Toomas Kams, teda täiendas kunstilise poole pealt Valli Ilvik. Pikemalt rääkiti möödunud M. Härma päevadest ja Puurmani suvekoolist, mis loeti õnnestunuiks ja koorilauljatele väga vajalikeks ettevõtmisteks. Järgnesid sünnipäevaõnnitlused külalistelt. Põlva maakonna kultuurinõunik Peeter Aas arvas, et laulupeod ei kao kuhugi, kuni leidub rahvast, kes tahab laulda. Laulupeod on eelkõige vajalikud meile endile, välismaalased ei saa sellest päriselt aru ning seda pole võimalik ka sõnades täpselt ja ammendavalt seletada.

Forseliuse Seltsi tegevusemees Madis Linnamägi andis üle mälestusmedali "Eesti koorilaul 200-aastane" ja oli hiljem giidiks ringkäigul Kambja kultuuriloolistes paikades.

Pärast lõunat andsid ühise kontserdi segakoor "Vega" ja Kambja segakoor. Järgnes pidulik bankett.

ESL kogub jõudu ja kosub. Kuna Kooriühing koosneb nüüd kolmest suveräänsest üksusest (Meestelaulu Selts, Naislaulu Selts, Eesti Segakooride Liit), siis jääb nende õlule meie kooriliikumise alleshoidmine ja edendamine. Mida kiiremini koorid oma liitudesse ühinevad, seda parem. Segakoorihuvilised saavad tutvumiseks ESL-i põhikirja juhatuses esimehelt Toomas Kamsilt (Rõngu, Aia 2-7, tel. 27/459-243), et siis otsustada oma liitumine. Tاملt on võimalik saada ka seltsi ajalehe kahte esimest numbrit.

EHA JAKOBSON

q. Otsa nim. Tallinna Muusikakool
toetab meie kõigi muusikute oma lehe-
Muusikalehe toimetuse ~~annu~~ tanuäärset
tööd ja kutsub kõiki muusikakooli, kõiki
kooli, kus õpetatakse muusikat, tellima
s.o. toetama meie oma häälekandjat,
kust leiab alati huvitavat infot ja
kus on lahutatud meid kõiki puudutavaid
muusikalehe probleeme.
q. Otsa nim. TMK direktor
Leho Ruldau

EESTIST

Komi solistid Eesti ooperisse

Hõimupäevadel juhtisid Komi delegatsiooni selle vabariigi haridus- ja kultuuriministrid. 19. oktoobril kirjutasid nad koos P. Kreitzbergiga alla kultuuri- ja hariduslase koostöö programmile, mis konkretiseerib 20. juulil k. a. sõlmitud lepingut. Programm näeb ette Viljandi Kultuurikolledži ja Komi Kultuurikolledži õppejõudude, samuti kõrgkoolide üliõpilaste, magistrantide ja doktorantide vahetamist. Komi Riiklik Ooperi- ja Balletiteater ning "Estonia" ja "Vanemuine" vahetavad 1996. ja 1997. a. 1-2 solisti. Programm haarab ka teisi kultuurialase koostöö vorme.

Tulu heast laulmisest haiglale

Kurt Gamberi ja Rapla linnapea Eero Kalbergi käepigistus. Keskel "Cantuse" dirigent Linda Kardna

20. oktoobril andsid Kurt Gamber ja Gisela Büttner Saksamaalt Rapla haiglale pidulikult üle 13 500 Saksa marka - tulu, mis laekus Rapla segakoori "Cantus" (dir. Linda Kardna) suvistest esinemistest Saksamaal, m. h. Kölni katedraalis. See reis toimus Saksamaa programmi "Koorid CARE heaks" (lauludest laekuv tulu vaesemate riikide abistamiseks) raames. Sidemed sõlmusid juba 1991.-1993. a. 1993. a. käis "Cantus" ka esmakordselt Saksamaal laulmas. Seekord oli juba varem kokku lepitud, et tulu ei lähe CARE ühiskassasse, vaid viileks olukorras olevale Rapla haiglale. "Cantus", kelle seekordsele esinemisele andis Saksamaa ajakirjandus kõrge hinnangu, läheb 1996. a. jällegi sinna laulma.

Palju kompvekke söövad lapsed ei laula hästi

11.-13. oktoobrini kogunesid lauluõpetajad üle terve Eestimaa vokaalpedagoogika päevadele Tartusse Karkla Gümnaasiumi (end. 7. keskkool), kuna seal on laste lauluõpetamine korraldatud eriti hästi. Oligi palju kõrva taha panna, kuid kahjuks oli arutluseks jäetud liiga vähe aega. Erilise eelvuse kutsus esile TU Kõrva- ja Kurgu Kliiniku professori Mart Kulli illustreeritud loeng "Lauluhääle meditsiinilisest aspektist". Ta soovitas laulda ka häälemurde ajal ning rääkis haigustest, mis nõrgestavad laulmisvõimet ja muusikalist kuulmist. Ühte sellist haigust põdevaid lapsi võib ära tunda selle järgi, et nad söövad palju kompvekke.

Villu Valdmaa oli parim

Kahe aasta tagant toimuva Tiit Kuusiku nimelise lauluvõistluse võitis 1964. a. sündinud "Estonia Teatri" solist Villu Valdmaa (kontsertmeister Martti Raide). Teist-kolmandat kohta jagasid Pirjo Levandi ja Tarmo Tamjärv. Reglemendi kohaselt esitati vaid eesti heliloojate loomingut. Žürii esimees Naan Pöld kiitis nii võistlust kui

võitjat ja osales ka Estonia Seltsi aastakoosolekul.

"Kitarriakadeemia" Tartus

Eesti Kitarriselts organiseerib selle aasta lõpukuudel Tartu Ülikooli ajaloomuuseumis omamoodi kitarriakadeemia - kontsertide sarja "Kitarritunnid".

21. oktoobril mängiti barokkmuusikat Vivaldilt, J. S. Bach'i lautomuusikat (kokku kirjutas J. S. Bach 7 sellist teost) ja tema omal ajal väga tuntud kaasaegsete vendade Weisside instrumentaalteoseid. 27. novembril on kavas klassikaline, 21. detsembril romantiline kitarritund. Koos kitarristide Heiki Mätliku ja Kuldar Kuduga esinevad ka "Vanemuise" keelpillikvartett ning vokaal- ja instrumentaalsolistid.

"Akadeemia" esimest kontserti mängiti 22. oktoobril ka Viljandis.

Pärnu Ooperi ja Balleti Filharmoonia

Pärnus töötab nüüd Pärnu Ooperi ja Balleti Filharmoonia (POBF), kunstiliseks juhaks Virge Lepp. Ta on endale ülesandeks seadnud linna kultuuriosakonna toetusel korraldada igal kolmapäeval kontserte raekojas või Vanalinna kooli saalis. Pileti hind 20, õpilastele ja pensionäridele 4 krooni.

Hooaega alustati siiski reedel, 13. oktoobril, mängis Tallinna Kammerorkester, juhatas koguni Carlo Felice Cillario. Kontsert oli heal tasemel, kuid siiski viperustega. Kavas olnud A. Vivaldi tsükli "Aastaajad" asemel tuli maestro töötrauma tõttu ette kanda J. S. Bach'i kontsert kahele viiulile re-minoor (Maano Männi ja Eva Punder). Mängiti ka väljakuulutatud Mendelssohni 4. sümfooniat. Publikut oli siiski vähevõitu, sest Pärnu kultuurijuhtide vahel on koordinatsioon nõrk. Samal ajal oli "Endlas" esietendus.

Juba 5 päeva hiljem, 18. oktoobril oli järgmine POBFi kontsert: Merje Hallik viiulil, Leho Karin tsellol, Reinot Tepp klaveril ja Tarmo Pajusaar klarnetil esitasid O. Messiaeni "Aja lõpu kvarteti".

1. novembriks organiseeris POBF Pärnusse kohale vanamuusikaansambli "Rondellus".

Rapla kirikumuusika 1995 ja 1996

9. oktoobril oli Rapla maavanema Kalle Talvistu juures koos kirikumuusika toimikond. Arutati festivale Rapla '95 ja '96. Sellesuvised festivali kohta konstateeriti, et tuld toime planeeritust vähema rahaga - 250 tuhande EEK-i asemel 176 000. Raha laekus aga ka kingituste vormis ja tegelikud kulutused olid suuremad.

Kunstilise juhi Raimo Kivistiku sõnul teeks selline festival au igale Skandinaavia väikelinnale. Polnud puudust ka kuulajaist. Muusikalise konsultandi Imbi Tarumi sõnul oli üritus mitmežanriline: esitati nii suurvorme kui kammermuusikat, naelaks Bach'i h-moll missa ettekandmine Rooti koori poolt. Õige oli tema arvates ka festivali korraldamine kahes osas - keskel n.-ö. suvepuhkus.

1996. a. tuleb kontserte nii Eesti kui Skandinaaviamaa muusikutelt, seekord pühapäevaõhtuti. Esimest korda esineb Rapla festivalil ka ansambel Idast - "Da Camera e da Chiesa" Moskvast.

Akordionimäng kirikus

8 naisakordionisti, endist Venda Tammani õpilast on moodustanud Tallinna Õpetajate Maja ansambli, mis esineb kirikutes. Orelimuusika on akordionile seadnud Venda Tamman ise. Üheksandana teeb kaasa kontrabassimängija Margus Tokko.

On esinetud Türi kirikus ja seejärel Lääne-Nigulas lõikustänujumalateenistusel. Ansambli liige Sirli Rajaleid kommenteerib:

"Akordion ei ole patupill. Sellel võib mängida nii rahvalikku kui kirikumuusikat." Seda mitmekülgset demonstreeriti samal õhtul Lääne-Nigula memme-taadi sügispeol.

Uuelaadse laulukonkursi peapremia ääremaale

13.-14. oktoobril toimus Saaremaa Merekultuuri Seltsi ja Saaremaa Kultuurifondi korraldusel merelaulude võistlus "Vesikaare tuul". Enamik esinejaid olid saarlased. Žüriis aga ka Uno Loop jt. tuntud pealinna muusikud. Omavahel võistlesid nii laulud, solistid kui ansamblid. *Grand prix* sai Ülle Reinsoo Marie Underi sõnadele seatud laulu "Merelind" eest Lümända naiskvarteti ettekandes ja laululooja osalemisel. Parim ansambel ja solist olid Kuressaarest.

Korraldajad lubasid selle ettevõtmise muuta traditsiooniks, tuleval aastal juba rahvusvaheliseks. Eesmärgiks on tõsta meloodiline muusika ka noorte hulgas au sisse. Peaauhinna minekut Saaremaa ääremaile tõlgendati tõendina, et kultuuril on saarel lai kandepind.

Muusikaline kaksikvõim Valgamaal

Aktiivselt alustasid uut hooaega Valga Kultuuri- ja Muusikakeskus ning Tõrva kirik-kammersaal. 14. oktoobril oli Valgas avaball. Muusikalise poole eest kandsid hoolt ARSISE kellade ansambel ja "Vanemuise" kvartett. Aariaid ooperitest ja operetidest esitasid Jassi Zahharov, Ülle Tinn ja Vivian Kallaste "Vanemuisest". Samal päeval esines Tõrvas Voldeemar Kuslap Venda Tammani saatel.

Valgas järgnes sellele Kulno Süvalepa lauludeõhtu vanemuislaste ettekandes. Tõrvas esinesid Kilingi-Nõmme laululapsed ja naisansambel "Rukkilill" Toomas Volli juhendamisel. Aga juba enne avaballi oli Valgas laulnud gospelkoor Hollandist.

Kas Otepää saab vägeva orkestri?

Otepää muusikakool märkis oma 20. aastapäeva. Sel puhul oli moodustatud orkester praegustest ja endistest õpetajatest ja kooli lõpetanust. Vaatamata vähestele kokkumängule ei kõlanud see halvasti. Avastati, et enamik kaasalõnuist elab kohapeal. Kas mitte moodustada Otepääl pidevalt tegutsev orkester?

Fiiberkiust flööt

"Eesti Kontserdis" esitletud heliplaadil mängis Soome kuulsaim flöötist Matti Helin maailma esimesel fiiberkiust flöödil. Materjal on peaaegu sama, millest tehakse teivashüppeteibaid. Uudse flöödi mõttes välja Soome disainer Matti Häkönen ja sai selle eest 1986. a. disainivõistlusel 1. auhinna. "Mida rohkem ma seda plaati kuulan, seda rohkem see mulle meeldib," oli Jaan Üna hinnang.

Arstirohust etem

17. oktoobri "Vooremaas" kirjutab oma tööst Jõgevamaa Kaarepere kultuurimaja juhataja Raili Lüüde, lõpetades: "Elame päevaaval, inimesed tahaksid koos käia, muutuks vaid rahaline seis paremaks."

Ta märgib, et valla pensionärid kogunevad kord kuus Kaareperes ja Palamusel. "Sellised kooskäimised muusika, tantsu ja estraadipaladega on eluhte tagasitootajeks ja etemad kui arstirohust."

Konservatooriumiharidusega talupidaja juhtimisel

Pärast rahamuredest ja suvest tingitud pausi tegutseb jälle Rapla maakonna puhkpilliorkester, kes nüüd on endiselt Kaitseliidu juures kirjas, finantseerjaks aga maakonna omavalitsuste liit. Vallad ongi orkestri esinemiste vastu hakanud huvi tundma.

Ka soomlastel on oma "Joonas"

6. oktoobril esilinastus Helsingis Maija Malka ooper "Joonas raamat", mis põhineb samal piibliainestikul, mis R. Tobiase oratooriumi. Esialgu kirjutasi helilooja selle 1988. a. kantaadina Tapiola koorile, sai aga 1992. a. *Kansallisteater*ilt pakkumise tema samateemalisele ooperile. Libreto on kirjutanud Juha-Pekka Hotinen, lavastas Ilari Nummi. Helilooja ise iseloomustab oma muusikat dramaatilisena, on kasutatud ka *live-elektronics*it. Abiks on olnud akustika-spetsialist Juhani Liimatainen.

Lavastuse lähtepunktiks on mees vaala kõhus. See versioon on heliloojal meeles juba varajastest tüdrukueast, nähtavasti mingist lasteraamatust. Komponist ütleb, et tema mälu ei seonu mees vaala kõhus mitte piibli, vaid muinasjuturaamatuga.

"Rondo" 1995, nr. 3

Soome Kansallisteateri juhtkond muutub

Soome Kansallisooperi peadirektor (*pääjohtaja*) Walton Grönroos lahkub. Tema asemele tuleb Juhani Raiskanen, kes võtab endale ka ooperijuhi (*ooperinjohtaja*) ülesanded. Samal kombel juhtis ta Soome kansallisooperit aastatel 1978-1984 ja praegu Göteborgi ooperit. Grönroos tahtis jääda ooperijuhiks, kuid Raiskanen ütles, et mida vähem on igasuguseid juhatajaid, seda parem.

"Rondo" 1995, nr. 3

Toronto Eesti Meeskoori juubel

14. oktoobril tähistas juubelipeoga oma 45. aastapäeva Toronto Eesti Meeskoor. Kontserdi andsid nii koor kui solistid.

"Pärast 60-aastaseks saamist on aeg riskida,"

ütles Luciano Pavarotti oma juubeli järel pressikonverentsi andes. Riskiks peab Pavarotti esijoones seda, et ta läheb New Yorki *Metropolitan Operasse* laulma meespeaosa Donizetti ooperis "Rügemendi tütar", kus peab 9 korda võtma kõrge C. Viimati esines ta samas rollis 1966. a. Omamoodi riskiks peab Pavarotti ka seda, et ta koos Placido Domingo ja José Carrerasega võtab ette järjekordse maailmareisi. Nad esinevad 1996. aasta juunis Tokios, juulis New Yorgis ja Londonis, augustis Münchenis ja 1997. a. märtsis Melbourne'is Austraalias, kokku 300 tuhandele kuulajale. See on suurem ettevõtmine kui nende ühislaulmine jalgpalli MM finaalmängidel 1990. a. Roomas ja neli aastat hiljem Los Angelesis.

Vastates Itaalia ajalehe "Corriera della Sera" korrespondendi küsimusele kuulduste kohta, et tal on romaan oma 24-aastase erasekretäri ja seepärast kavatseb ta naisest lahutada, vastas Pavarotti: "Kui õiged või valed jutud minu suhetest ka on, lahutada ma ei kavatse, sest see pole moodus abieluküsimuste lahendamiseks." Üks tõeline ja pikk romaan kestvat Pavarottit ta enda sõnul aga juba 34 aastat - romaan muusikaga. Nii kaua on ta esinenud professionaalse lauljana.

Reuter/ETA

9 miljonit latti vaja, 2 miljonit eraldatud

Läti Kultuuriministeriumist teatatakse, et Läti Rahvusooperi teise osa ehitamine venib. Tööde lõpuleviimiseks kuluks 9 miljonit latti (ligi 200 miljonit EEK), kuid riigieelarves on tuleval aastal eraldatud selleks vaid 2 miljonit. 1977. aastaks loodetakse töödega siiski lõpule jõuda. Teine etapp kujutab endast kanalipoolset juurdeehitust, milles paiknevad töökojad dekoratsioonide valmistamiseks, ladu, väike harjutussaal ja kohvik.

LTA/ETA

M. Rostropovič tegi ettepaneku korraldada Peterburis suvel 1997 ülemaailmne tšellistide kongress

Seda ettepanekut toetas Peterburi linnapea Anatoli Sobtšak. Projektiga tutvus pr. Helin Brazil Baltimore'st, kes oli analoogilise kongressi täitevdirktor 6 aastat tagasi. H. Brazil teatas, et mitmed USA rikkad ärimehed on lubanud finantsabi. Peale tšellistide kontsertide, milles osaleksid maailmaklassi kuuluvad Peterburi filharmoonia ja konservatooriumi sümfooniaorkester, oleksid kongressi programmis ka meistrkursused, seminarid, diskussioonid.

ITAR-TASS/ETA

"Head muusikat saab luua tugeva kirjandusteose baasil"

10 aastat on möödunud Victor Hugo romaani "Hüljatud" ainetel kirjutatud Lloyd Webberi samanimelise muusikali esilavastustest. Selle ajaga on "Hüljatud" saanud üheks maailma mängitavamaks ja armastatuimaks muusikaliks. Seda on lauldud 16 keeles ja 17. - soome keel - tuleb peagi juurde. Uut lavastust valmistatakse ette ka Hongkongis, Singapuris ja Lõuna-Koreas. Saksamaal Duisburgis chitatakse teatrihoonet spetsiaalselt selle muusikali lavastamiseks.

Tuntud inglise näitleja - lüürik Herbert Kretzmer ütleb, et selle muusikali edu on seletamatu ka seepärast, et seal puuduvad traditsioonilised ilusate tütarlaste hoogsad tantsud ja tõsielukaugus. "Igal pool nutavad ja naeravad inimesed samaaegselt. Selles muusikalisis on midagi, mis ületab rahvuslikud barjäärid ja riigipiirid."

Lloyd Webber ise peab muusikali edu põhjuseks seda, et selle baasiks on üks maailma parimaid romaane. Ta lisab, et h e a kirjanduslik abimaterjal on paljuski "Minu veetleva leedi" ja "West-Side'i loo" edu aluseks.

Reuter/ETA

Relvastatud helilooja

Üks tuntumaid praegusi vene heliloojaid Oleg Gozmanov, ühtlasi laulja, esitas Peterburis oma uut kava "Balti rannik". Ta teatas, et praegusel keerulisel ajal on ta hästi relvastatud. Kodus olevat aga tal fännide poolt kingitud igasugust relvastust, kõige rohkem kasakatel laulu "Jessaul" eest saadud mõõku. Kõige originaalsem tema relvade kollektsioonis on aga optilise sihikuga ragulka.

ITAR-TASS/ETA

Kolmas ausammas Tšaikovskile

15. oktoobril avati ausammas Tšaikovskile Moskva-lähedases Klini linnas, kus helilooja elas oma viimastel eluaastatel. Selle lõi skulptor Gevorkjan. Mälestussammas on kõrge kolm meetrit, koos alusega, millel on helilooja armastatuimate meloodiate noovid, kuus meetrit.

Varem on Tšaikovskile mälestussambaid püstitatud Moskva konservatooriumi juures ja tema sünnilinnas Votkinskis.

ITAR-TASS/ETA

"Othello" visandvariant erineb oluliselt lõppredaktsioonist

Sotheby oksjonile on pandud 17-leheküljeline Verdi oma käega kirjutatud visandvariant mõnedest ooperi "Othello" stseenidest. Alghind 200 000 naelsterlingit. See visandvariant erineb oluliselt lõppredaktsioonist.

Reuter/ETA

"Mozarab"

Sõnal "mozarab" pole midagi tegemist Mozartiga. Nii nimetati kristlikku kultuuri Ibeeria poolsaarel ajal, kui seal võimutsesid araablased. Sellesse kuulus ka eriline, gregooriuse koraalist oluliselt erinev

kirikulaul. Nüüd on huvi mozarabse kirikulaulu vastu jällegi tõusnud ja Prantsusmaal on sellest k. a. ilmunud esimene CD - "Chants mozarabe".

"Fono-Forum", 1995, nr. 9

Soomlane, kes propageerib Baltikumi heliloojaid

Ajakiri "Fono Forum" avaldab oma k. a. 9. numbris artikli soome dirigendist Juha Kangasest, kes detsembris tuli juhutama ERSO-t.

1940. a. sündinud Juha Kangas on pärit Soome rahvamuusikakeskusest Kaustisest. Õppinud ja töötanud mõnda aega Helsingis, siirdus ta õpetama konservatooriumi Kokkolas, Botnia lahe ääres, tegeles seal ka aktiivselt rahvamuusikaga. Ta lõi oma tudengiorkestri, millest on välja kasvanud professionaalne "Kesk-Pohjanmaan Kamariorkester". Praegu on see üks paremaid Põhjamaades, sai 1993. a. Skandinaaviamaade kõrgeima muusikaauhinna - Põhjamaade Nõukogu auhinna.

Kangasele meeldib esitada vähetuntud muusikat. Ta on lindistanud oma orkestriga kaks CD-d Baltikumi heliloojate keelpillimuusikat, peamiselt Leedu ja Läti autorite omi (Vasks, Balakauskas, Kutavicius, Narbutaite, Jazopaitis jt.), eestlastest vaid Tüüri.

Leppimise reekviem

Tähistamaks 50 aasta möödumist Teise maailmasõja lõput pöördus Rahvusvaheline Bachi Instituut Stuttgardis sõjas osalenud maade vanema põlvkonna tuntud helilooja poole palvega luua uudisteosed, mida võiks esitada Euroopa muusika festivalil ühispealkirja all "Leppimise reekviem", alapealkirjaga "Teise maailmasõja ohvrite mälestuseks". Enamik neist, kelle poole pöörduti (G. Kurtág, K. Penderecki, W. Rihm, G. Roždestvenski jt.) reageeris positiivselt. Sügisel selline kontsert Stuttgartis toimuski. Mängis Iisraeli Filharmoonia orkester Helmuth Rillingeri juhtimisel, esinesid kuulsad koorid ja solistid.

Reuter/ETA

Lõuna-Aafrika neegritele kingiti pille

Inglise tänavamuusikuid toetav grupp "Buskait" toimetas Lõuna-Aafrika neegritele Johannesburgi eeslinnas Sowetas kingituseks 34 muusikariista. "Buskaiti" esinaine, viuldaja Rosemary Nalden ütles, et idee selleks sai ta möödunud aastal Sowetos viibides. Pildid olid saadud annetuseks mitmelt poolt, kõige enam ühelt koolilt, kus orkester omal ajal alustas tegevust ka kingitud pillidega. Mertoni Pilliparanduskolledži tudengid tegid need suvepuhkuse ajal tasuta korda ja *British Airways* ei võtnud pillide lennukil kohaletoimetamise eest pagasitatu.

Reuter/ETA

TALLINNA KONTSERDIELU - OKTOOBER

1. oktoobril, Rahvusvahelisel Muusikapäeval esinesid Estonia Teatri orkester ja koor, lisaks veel Eesti Rahvuskoor, EMA naiskoor ja Eesti poistekoor. Kanti ette C. Orffi - kelle sünnist möödus hiljuti 100 aastat - lavaline kantaat "Carmina burana", taktikeppi hoidis Paul Mägi, kolme solisti partiid laulsid sopran Nancy Emrick ja tenor-bariton Gilbert Py Austriast.

C. Orffi muusika pole ei traditsiooniline ega avangardistlik, pigem kõigest liigest vabastatud, lihtne ja selge ning suudab sellisena vallutada igasuguse auditooriumi - meiegi publik oli ülivaimustatud. Kantaadi aluseks olevad XIII sajandi üliõpilaste, munkade, rändmuusikute värsid monteeris Orff 3-osalise kompositsiooni - "Kevad", "Tavernis" ja "Armastuse palee" - ning edastas selle rahvamuusika intonatsioone järgivas laulvas kõnekeeles. Muide, kooride, solistide ja orkestri partiid on sama mahlakad kui vanades dialektides, sageli kogunista vulgaarsed tekstid.

Kantaadi ettekanne särises elurõõmust, oli hoogne ja igasugu "näitajate" poolest tasemel. Orffi küllalt intellektuaalse, jahedalt ironiseeriva laadi pani P. Mägi oma ratsionaalse juhatamismaneeriga korralikult paika. Koorid kõlasid eriti hästi fortes, nii ka orkestri vask- ja löökpillirühmad; kenasti sooleeris sopran, G. Py kõrgem register jäi aga baritonaalsele alla.

3. oktoobril lasti meie - millegipärast väga vähesel - publikul osa saada maailmaklassi orkestri hõrgutavast kõlailust ja fantastilisest intonatsioonivaliteedist. Kohe pärast sõda asutatud **Stuttgarti Raadio Sümfoonia-orkester** võib nüüd vaadata tagasi poolesajandilisele ajaloolle, mida on aidanud kuulsusesärasse märkida maailma mainekaimad dirigendid K. Böhm, C. Abbado, W. Furtwängler, L. Stokowsky jpt. Seekord tegutsenud Philippe Auguin on mitmekülgselt haritud muusik, töötanud ka 3 aastat H. v. Karajani assistendina. Põhiliselt juhatab Ph. Auguin küll ooperiorkestreid, kuid R. Straussi Sümfoonilise poemi "Don Juan" ja A. Bruckneri IV sümfoonia ("Romantiline") täiuslik tõlgitsus kinnitab selle andeka inimese tohutut haaret.

Võrgutaja Don Juani nii muusikaliste kui kirjanduslike portreede arvutus hulgas on Straussi oma eriti pidulik ja mitmetahuline. Külluslik kujunditering, hiilgav orkestrering, häärmastav tšambrikombinatsioonid on interpreetidele rikkalikuks inspiratsiooniallikaks.

A. Bruckneri tuntuimal sümfoonial on huvitav programm keskaegse linna ja seda ümbritseva loodusliku näol - mahukasse teosse on kätketud hulganisti köitvat muusikalist materjali, mis küllap tagasihoidlikuma esituse puhul võiks muutuda väsitavaks, köitis aga Stuttgarti orkestri esituses meeli viimse noodini.

Küllaltki napi, kuid loogilise ja läbitunnutatud dirigenditöö vastupeegeldusena kogetud entusiastlikult pulbitsev musitseerimine kergitas selle kontserdi tuntuvalt kõrgemale viimaste hooegade keskmisest tasemest.

5. ja 6. oktoobril puudutas ka Tallinnat Soome, Eesti, Tšehhi ja Austria

riikidevaheline kultuurivahetusprojekt "Tšehhi muusikapäevad Soomes ja Eestis". **Stamitzi Keelpillikvartett** esitas K. Stamitzi, J. Klusáki, B. Martinu ja A. D. Dvoraki ansambli muusikat; EMA sümfooniaorkester Jüri Alpereni juhatusel mängis L. Janáčeki, Z. Fibichi jt. helitöid, sooleeris viuldaja Viktor Kuna.

"Tšellode kahekõne" - nii oli pealkirjastatud **Mark Varshavsky** ja **Christine Lacoste** dueti kontsert. Harukordne kooslus, millele originaalkompositsioone pole just palju, nii et kunstnikel endil tuleb olla ettevõtlik: seada või nõutada praegusaegseilt heliloojailt pühendusi. Nii Šveitsi emigreerunud nõukogu tšellist ja sealne muusik ka talitavad, mängides A. Scarlatti, W. A. Mozarti, N. Paganini, B. Bartóki, aga ka P. Mieggi töid kahel tšellol ja mitmekesistades programmi soolohelinditega.

M. Varshavsky näol on tegemist vastuvaidlematult võimeka pillimehega - seda tõestas kas või E. Ysaÿe Soolosonaadi pööraselt keeruka faktuuri (Ysaÿe oli viiulikunstnik ja asjaarmastajast komponist, kelle virtuoossed viiuliteosed valmistavad mängijatele parajat peavalu) ladus esitus. Ch. Lakoste võimed on ilmselt tagasihoidlikumad, ent koosmusitseerimisel mõjus Lacoste ümar-pehmem toon ja afektivabam laad sümpaatsemalt kui Varshavsky agressiivsus ja kõlaline kuivus.

Huvitavaim number oli P. Mieggi "Tuntud pildid", kus see helilooja, maalikunstnik ja kunstikriitik ühes isikus andis omapärase meloodia- ja faktuurikäsitusena edasi oma nägemusi paviljoni trepist, kunstlikust kaskaadist, gooti võlvidest ja muust.

Paraku näisid "kavalisandid" - kuigi iseenesest ju kenasti mängitud palad, kus Varshavsky pakkus partnerile klaverisaadet - mittevajaliku anturažina.*

8. oktoobril jätkas "Hortus Musicus" mullust "Pühapäevakontsertide" sarja. "Haydn ja London" tähendas 94. sümfoonia autoripoolset seadet klaverile, flöödile, viiulile ja bassile, Tšellokontserti nr. 2 Ivan Monighetti sooleerimisel ja Sümfooniat nr. 104.

"Maailma muusikalised pealinnad - Pariis" - niisugust pealkirja kannab selle hooaja sümfooniakontsertide sari. Arvukate Pariisis elanud ja tegutsenud heliloojate hulgast jõudsid 12. oktoobri programmi oma vähemtuntud oopustega C. Debussy, O. Messiaen ja M. Ravel. Arvo Leiburi osavõtt tingis aga kahe ülipopulaarse viiuliteose - E. Chaussoni "Poemi" ja M. Raveli "Mustlase" - kavvavõtmise.

A. Leiburil on tehniline ja tõlgitsuslik poolus hästi tasakaalustatud: talle ei näi tekitavat probleemi ükski tippvõte ega emotsionaalne kõrghetk, kõik möödub sujuvalt, loomupärasele lüürlisusele toetult. "Poemi" kirka lihtsuse andis viuldaja edasi üsna veenvalt, "Mustlase" temperamentalt kapriisse karakteri silus A. Leibur aga oodatust vaoshoitumaks, ilmselt kammitses mingil määral tema fantaasiat tempode vaheldamisel aeglaselt reageeriv saateaparatuur.

Arvo Volmeri särtsakus löi välja M. Raveli "Hispaania rapsodia" aegu, kui ta

ise innustunult tantsiskledes inspireeris ka orkestrante selles helivärvides pillerkaaris mõnulema. C. Debussy "Nokturnides" peituvate tundmuste ja valguste kiirgus jõudis saali omapärase ekspressiivsusega, O. Messiaeni "Hümn" lissas aga selle alati köitva komponisti palgele meie tarvis veel ühe tõsise, kontrastsusest tulvil loomejoone.

Teise "Pühapäevakontserdi" sisustas EF Kammerkoor Elmo Tiisvaldi juhatusel ja Vanalinna Barokkorkester. Kavas oli kaks suurt teost: D. Buxtehude kantaaditsükkel "Membra Jesu" ja D. Scarlatti "Dixit Dominus".

Aasta tagasi pälvis kuulajate tunnustuse Brahmsi õhtu Olevi saalis, mille korraldas silmapaistvate interpreedi- ja organiseerijavõimete ga noor klarinetist **Toomas Vavilov**. Ta võis juba siis uhkust tunda rohkete saavutuste üle (laureaaditiitel, festivali "Klarnet 300" läbiviimine, palju kontsertesinemisi Eestis ja piiri taga jm.). Nüüd siis algul "Luigelaluna" (?) väljapakutud kontsert J. Brahmsi ja F. Schuberti kammerteostest Valges saalis.

J. Brahmsi "Klarnetikvintett" h-moll oli ka nulluses kavas, siis koos Tallinna Keelpillikvartetiga. Nüüd oli Vaviloviga liitunud üllatav seltskond: üle pika aja jälle kord kodumaal esinev Jüri Gerretz, tema kunagine õpilane Kristel Eeroja, Viljar Kuusk Tallinna Keelpillikvartetist ja Soome tšellist Timo Törmä.

Muusikutest kiirgas tõsist ja vahetut suhet esitatavasse, aga ka viljakast eeltööst tulenevat ansambllisust. Arvatavasti seisis selles protsessis juhtpositsioonil kogemusterikas Gerretz, kuid praktikaks kandis Vavilov - vähemalt Brahmsis - peamist liikumapanevat jõudu.

Kuna nii eelnimetatu kui ka F. Schuberti "Oktett F-duur" on väga inimlähedased, mitmetähenduslikud ja avaraid tõlgitsusvõimalusi pakkuvad helitööd, siis jätkus salonglikult ümber laudade istuvale publikule pikaks õhtuks rohkesti tundelisi muusikaelamusi - valusalt helli pea samapalju kui särav-rõõmsaid. Subjektiivselt võttes näis, et muusikuile olid hingelähedasemad just teoste intiimsemad, peenekoelisemad, traagilise alatooniga osad, kus iga fraas vormiti omaette sündmuseks.

Kui Brahmsi kvintett hoidis kuulamiserksuse kõige ülemisel astmel, siis Schuberti 60 minutit kestnud oktett andis lõpupoole põhjust nihelemiseks: mingil määral mängisid end tühjaks kõik, ka "värskema potentsiaaliga" Jüri Lepp (kontrabass), Andres Lepnurm (fagott) ja Rait Erikson (metsasarv). Ent see tähelepanek ei pisenda oktettist saadud muljet, pingelistele konfliktidele ja juubeldavatele puhangutele kaasaalamisrõõmu ega vaimustust ansambli homogeense kõla ja musitseerimisühtsuse üle.

Esinemine *Carnegie Hall*'is lõõb otsekui kvaliteeditempli kunstniku otsmikule ja sellele ei väsita osutamast. Ka **New Yorgi klaveriduo Arianna Goldina - Rémy Loubrozo** eeltutvustuse trumbiks sai ülesastumine tähtsal laval; mõndagi võis välja lugeda ka konkursivõitudest ja kriitikute ülivõrdelistest hinnangutest.

Üsna hõredalt asustatud Estonia

Kontserdisaalis võeti Lätist emigreerunud Goldina ja tema prantslasest abikaasa algul vastu üsna leigete aplausidega. Selleks andis vist põhjust üleromantiseeritud Mozart (Sonaat kahele klaverile) ja ükskõikseks jätnud Schumann (6 etüüdi kaanoni vormis). Ent mida kauem kontsert kestis, seda tormilisemalt neid kviteeriti. Põhjus oli nüüd juba ilmselge: duo lõõb orgaanilise koosmängu ja efektse tehnikaga. F. Liszti "Reminiscences de Norma", M. Duruflé tantsud, G. Gershwini prelüüdid, eriti veel I. Stravinski "Petruška" süüdi osad näitasid oma laitmatu teostuse ja ülevoolava temperamendiga, et tegemist on laiapäohjalist auditooriumi tugevalt mõjutada oskava duoga.

ÜRO 50. aastapäevale pühendatud sümfooniakontsert Arvo Volmeri juhatusel oli eesti muusika eliitvägede väike ülevaatus: E. Tubina 1946. a. kirja pandud täiusliku vormi ja sügava sisuga V sümfoonia, noore Tormise tormakas, täisdramaatiline, muide esimese pääsukesena nüüdisaja muusika festivalile lennanud Avamäng nr. 2 (1961) ja R. Eespere verivärsk Kontsert flöödile. Kui esimeste puhul piirduksin paari sõnaga: esitatud meeldivalt, innustunult, siis viimase juures peatuksin pikemalt. Aurot väitis kavalehel, et kontserdi tellis talt nimekas prantsuse flötist Jean Claude Gérard, kelle lühibiograafia võis lugeda mitut Prantsusmaa ja Saksamaa linna hõlmavat solisti-, ansamblisti- ja pedagoogitööst; kontserdi "ideeliseks isaks" olevat aga esiettekandel kaasa teinud kitarrist Boris Björn Bagger.

Kontserdis avaldusid selgeltunult Eesperele üha iseloomulikumaks saav kinnihoidmine oma esteetilisest töökspidamisest, püsimine kõige laiemas mõttes ühes toonaalsuses, ostinaatus, kasiinus, napist põhimaterjalist viimase väljapigistamine. Mahedus, millega käsitles oma pilli J. C. Gérard, akustiliselt vähekuuldav kitarr ja väike saatekoosseis

tegid kõik, et teos kõlaks võimalikult kammerlikult ja hapralt.

27. oktoobril tähistas **Eesti Rahvusmeeskoor** kontserdiga Valges saalis kümne eesti helilooja - J. Kappeli, A. Lätte, K. Tärnu, M. Lüdigi, E. Oja, J. Simmi, E. Aava, E. Tubina, E. Tambergi ja V. Tormise ümmargusi tähtpäevi. Koori juhatasid A. Üleoja ja A. Soots. Sooleerisid M. Voites, T. Levald, R. Rajamägi ja R. Piho.

Oktoober lõppes **G. Fauré** ja **E. Chaussoniga** - mõlemad muudugi kuulnud nimed, ent mitte seekordsete oopuste tõttu. Esimese sonaati viiulile ja klaverile A-duur ning teise Kontsert viiulile, klaverile ja keelpillikvartetile olid lausa oivalisteks avastusteks, seda tänu Arvo Leiburile, Ivri Iljale ja Tallinna Keelpillikvartetile.

G. Fauré oli C. Saint-Saënsi õpilane ja R. Schumanni, F. Liszti, C. Francki kaasaegne. Arenedes väidetavalt renessansiajastu ja suurte klassikute mõjuväljas, on ta oma küpsemates teostes siiski üleni süvaromantiline, ka sonaadis, millel on muide hulga kokkupuutepunkte Francki populaarse viiulisonaadiga, alates helistikust ja lõpetades vormilise lähendusega. Olgu aga öeldud, et Franck kirjutas oma Sonaadi aastaid hiljem!

Sarnasuste hulka kuulub ka viiuliga vähemalt võrdväärne klaveripartii ja kuna see oli I. Ilja mehistes ja kirglikes kätes, ei suutnud A. Leiburi malbem ja otsekui kõrvaltvaatavas laadis viiulipartii sellele sekundeerida alati adekvaatse ekspressiivsusega. Kõige ühtlasemaks kujunes tujukas Allegro vivo, kus kunstnike efektne meisterlikkus haakus veenvaks tervikuks.

E. Chaussoni teoses on vähe märgata soolo ja tutti vastandamisest lähtuvat kontsertlikkust, pigem siis sekstett, kus klaveril taas juhtiv roll. Või mängis I. Ilja selle lihtsalt suureks ja elamuslikuks. Oluliseks oli kirjutatud ka iga kvarteti liikme partii, nagu ikka musitseerisid nad siira kaasaelamisega. Siin läks A. Leibur rohkem

lahti, eriti traagiliselt sünges Graves ja finaali pöörastes pürgimistes kulminatsioonidesse.

Kandleansamblile "**Kukulind**" ei saa muidugi läheneda Tallinna muusikaelu kajastava artikli mõõdupuuga - tegemist on valdavalt muusikahariduse esimese astme õppurite ühendusega, mida Els Roode juhatab väsimatu energia ja innuga juba 20 aastat. "Kukulind" on võitnud paljude meie väliskülaliste südame kui eksootilistel pillidel mõnusalat nüüdisajastatud repertuaari mängiv noorteansambel ja leidnud endale rohkesti ustavaid sõbrul välisreiside aegu Saksamaale, Rootsi, Norrasse, Inglismaale, lähimatest naabritest rääkimata.

Sattunud juubelikontserdile pilgeni täis Matkamajja, ei oodanud ma sellelt kenalt läbilõikeliselt kontserdilt mingit üllatust. Ometi suutis nüüd Sibelius Akadeemias õppiv Kristi Mühling mind vaimustada mitte ainult oma muusikaalsusega, vaid ka täiesti professionaalse pillikäsitlusega. Pealegi oli Siiri Siimeri "Kellad" kirjutatud kannelt läbilõhki tundva üleolekuga, värskel helikeele ja haaravusega. Juba ainult selle numbri pärast - kuigi meeldis ka R. Lätte vahva "Sabatants", E. Kapi toredasti seatud "Karjala-Soome tants", R. Eespere "Pöialpoiste juures" - vajab "Kukulinnu" juubel teiste kontsertide kõrval äramärkimist.

INES RANNAP

* Duo Varshavsky-Lacoste andis veel teisegi kontserdi Heliloojate Majas Arvutimuusika ja Muusikainformaatika Assotsiatsiooni organiseerimisel. Paraku oli olnud reklaam vähene ja kaks kontserti Tallinnas vast nende esinejate jaoks liiga palju. Kogunes vaid viis kuulajat ning pillimehed jätsid osa kavalehel märgitud teostest esitamata, sh. Mark Raisi "Kontserdi tšellole ja arvutile" esiettekande. (Toim.)

Eestlasest Neeme Järvist ja lätlasest Maris Jansonsist

Võrdlen kahte värsket muusika-alast kirjutist.

Üks on Priit Kuuse artikkel 27. oktoobri "Kultuurilehes" "Tippoktoober Eesti muusikale ja muusikutele". Selles räägitakse muuhulgas eesti dirigentide Neeme Järvi, Paavo Järvi, Tõnu Kajuste, Eri Klasi, Andres Mustoneni, Paul Mägi ja Arvo Volmeri tööst välismaal. Pea igaal kontserdil esitatakse ka eesti heliloojate loomingut - Kreek, pärt, Sumera, Tamberg, Tormis, Tubin. Midagi põhimõtteliselt uut selles pole. Nii on see ikka olnud.

Teine, 26. oktoobril ITAR-TASS-ilt tulnud telegramm on pealkirjastatud "Peterburi dirigent Maris Jansons asus Ameerika linna Pittsburgi sümfooniaorkestri etteotsa". Teatatakse, et ta on ühtlasi teine dirigent Oslo, Londoni ja Peterburi filharmoonias. Tuuakse ära Jansonsi kiitavad sõnad viimase kohta, räägitakse ta kavatsusest dirigeerida selle ees Šostakoviitši teoseid.

Ei sõnagi sellest, et Maris Jansons pole ainult Peterburi dirigent, vaid ka Lätis sündinud lätlane. Seda telegrammi võiks pidada üheks vene šovinismi järjekordseks avaldusvormiks, kui mul poleks mees, mida "Muusikalehes" Läti muusikaelu valgustav Imants Zemzaris on mulle telefonitsi öeldnud: teie Neeme Järvi võtab võõrsil töötades ikka eesti heliloojate teoseid kava, aga meie Maris Jansons läti omasid mitte. Ja Lätis ta ka esinemas ei käi.

Võib-olla on mõned eesti heliloojad rohkem maailmanimed kui läti omad ja kuulsaid orkestreid on neid kergem mängima meelitada. Kuid tugevaid heliloojaid on ka Lätis olemas ja käesolevas "Muusikalehes" numbris on juttu sellest, et Soome dirigent Juha Kangas eelistab Baltimaade heliloojatest just Leedu ja Läti omi.

Selle kõige taustal kõlab kuidagi kummaliselt muusikute kuluuvarides liikuv ja servapidi ajakirjandussegi jõudnud - tõsi küll, mitte valdav - reageering Neeme Järvi sõnadele, et ta enne Eestisse

dirigeerima ei tule, kui Muusikaakadeemia uuel hoonel on katus peal: "Kui ei taha, ärgu tulgu! Saame ise hakkama." Aga alles see oli, kui temast räägiti ainult kuupülvõrretes.

Võib muidugi vaielda Neeme Järvi põhjenduse üle. Võib küsida, kas Muusikaakadeemia juhtkonna poolt on meie praegu nii vaeses riigis, kus tootmine on alla käinud, kõige targem tegu lükata kategooriliselt tagasi odavamad variandid oma probleemide lahendamiseks. Siinsamas üle lahe Turus kohandati konservatooriumi hooneks endine köievabrik ja leitakse, et seal võib suurepäraselt töötada.

Ega kunstiinimesed reaalse maailma rahaasjade arvestamisel tavaliselt ole eriti tugevad. Meie kirjanikust president tegi ju ka ÜRO kõrgelt tribüünilt kellegagi kooskõlastamatult ahvatleva ettepaneku, mille teostegemine võib maksma minna poole Eesti Vabariigi aastaeelarvest. Mis seal siis imestada, kui Neeme Järvi kaugelt vaadates isegi ei mõtle selle üle, mis on praegu praktilisem, kas EMA-le uue hoone ehitamine või olemasolevate koolimajade töökorras hoidmine ja peaaegu valmis ehituste lõpuleviimine. Ent kas seepärast sobib ikka niimoodi suhtuda tema mõtteavaldusse kasvõi ainuüksi sellepärast, et ta on teinud nii palju eesti muusika maailma viimiseks? Võrreldes ka lätlasest Peterburi dirigendi Maris Jansonsiga.

Ja üldistatumalt: kas Eesti muusikapoliitika kujundajatel poleks vaja rohkem kainust ja realismi, vähem aga positiivsete ja negatiivsete tunde väljenduste vahel kõikumav emotsionaalsust ja voluntarismi. Ning ka enda maailma või vähemalt Läänemere bassini nabaks pidamist.

HERBERT VAINU

VÄLISEESTI MUUSIKA PÄEVAD

Teatri- ja Muusikamuuseumis Alo Põldmäe algatusel-korraldusel 3.-9. oktoobrini toimunud Väliseesti Muusika Päevad olid hakatuses tihedalt täidetud teaduskonverentsi ettekannete ja kontsertidega. 3. oktoobril avatud näitus "Võõra päikese all", kuhu E. Loidi eestvedamisel oli koondatud hulk huvitavat materjali eesti muusikakultuuri järjepidevusest üle kogu maailma laiali läinud pagulaste keskel, tõestas nende päevade korraldamise vajadust. On ju senini meie teadmised mujale läinute ja nende laste ja lastelaste tegemistest-saavutustest veel üsna ähmased, konkreetsed pildi- ja sõnajäädvustused lünklikud.

Kõige köitvamad ettekanded tulid väliseestlastelt endilt - Harri Kiisalt "E. Tubinast helilooja ja inimesena" ning Roman Toilt "Eesti välislaulupidudest ja eesti muusikast Kanadas". Neile sekundeerisid meie vanema ja noorema põlvkonna muusika- ja kirjandusteadlased: V. Jürisson andis informatiivse ülevaate E. Tubina elu ja loominguga kohta trükkis avaldatust; M. Pärtlas võrdles E. Tubina

Roman Toi (paremal) koos oma vana sõbra Raivo Laikrega Viljandi Pauluse kirikus

ooperite ja hilisemate sümfooniae muusikalisi materjale ja arendusvõtteid; M. Allmann rääkis Olav Rootsi tegevusest Tallinnas, P. Kruuspere Stockholm Eesti Teatri kauaaegselt näitlejast Elmar Kuusist; M. Põldmäe Aarne Viisimaa täpset informatsiooni pakkuvatest päevaraamatutest.

Tähelepanu keskpunktis oli ka Arvo Pärt ja tema mõttekaaslased heliloojate hulgas (M. Vaitmaa), Ludvig Juhti helilooming ja repertuaar (A. Põldmäe), praegu 100-aastasena ühes USA vanadekodus elava Ella Ilbaku elu ja tegevus (L. Tormis) ning eesti tippmuusikud maailmamastaabis (A. Hirvesoo). Viimane tutvustas ka oma aastatepikkuse väliseesti muusika uurimistöö tulemusel valminud raamatu seni ainsat trükieksemplari. Näidati ka videovõtteid lauljataridest Helmi Betlemist (s. 1910) ja Vera-Viiu Allikust (1940-1993). Need tõi Ameerikast kohale ja annetas TMM-le V.-V. Alliku õde Maire Allik.

Esimesel kontserdil pakkus RAM R. Toi, A. Sootsi ja A. Üleoja juhatusel valiku väliseesti kooriloomingust. Kava oli ebahütlane, sest niisuguste meistritega,

nagu on R. Tobias ja E. Tubin, oli vähemtuntutel raske võistelda. Kuid väärib tunnustust J. Mandre, V. Loigu, A. Virkhausi ja teiste hea tahe täiendada pagulaskollektiivide repertuaari. Nende lauludes oli traditsioonejärgivat meloodilisust ja tublit tekstisüüvimist. Esimeses pooles võitsid enim tähelepanu H. Olti "Minul on" markantsed väljendusvahendid ja L. Virkhausi võimsa arendusega "Maailma õõ".

A. Kasemetsalt, keda teatakse kui eesti muusikaajaloo uurijat ja sellest kirjutajat, esitati rahvusromantiliselt mehine "Ju kumab koit", tuntud pedagoogilt ja dirigendilt J. Aavikult aga ülev ja väga terviklik "Püha Issand Seebaot". R. Tobiasi natuke tükeldatuks jäänud laulule "Kas näed sa merd" järgnes E. Tubina "Karjase laul" - ainus ilmselgelt eesti rahvapärandist väljunud helitöö sel õhtul!

Vahelduseks koorile laulsid RAM-i solistid Priit Põldma, Rein Rajamägi, Aivar Kaldre ja Rando Pihho. Kuigi P. Tammeveski kunagi nii armastatud laulu "Üksainus õis" loeti noodist (?), liigutas see vanemapoolset kuulajat kui magus mälestus noorusajast. Õige kenad olid - muide E. Tubinalt õpetust saanud T. Tuulise laulud "Meri on maa" ja "Lepatriinumaja", nappide vahenditega saavutatud karakteersus viitab heale professionaalsusele.

Kui R. Toi lõpuks tuli RAM-i ette ja löi lahti oma kantaadi "Mu laul" (solist A. Sarapu, klaveril A. Paas), võttis ta meestest välja viimase nii dünaamilises kui tõlgitsuslikus mõttes! Või lähtus lauljate innukus hästi kirjutatud partiidest?*

Muuseumisaalis kuulati 4. oktoobril suure huviga H. Tobias-Duesbergi ja L. Juhti helitöid. Kui esimese loomingunäiteid on juba korduvalt toodud meieni, siis kontrabassivirtuosi komponeerimisalastest saavutustest teadsid asjaomased ringkonnadki siiani vaid teoreetiliselt. Nüüd on muuseumis talle kõik ta oopuste originaalid ja meie kontrabassistid võtsid vaevaks need ka ette kanda.

Muidugi kirjutas L. Juht lähtudes oma fenomenaalsetest võimetest, mis lubasid ka viiulirepertuaari krõbedamaid lugusid, näiteks Sarasate "Mustlasviise", mängida sellel kohmakal pillil nagu muuseas. Kuigi viie töö hulgas oli ka paar meloodilist, pidas Juht peamiselt silmas vajadust demonstreerida oma ennekuulmatut tehnikat, eeskätt kontserdis, kus selle zanri kõik komponendid - aktiivne peateema, lüüriline episood, figuraalne lõik ja koguni kaks peadpöörivat kadentsi - kenasti paigas. K. Olt tõi kirjapandu püüdlikut kuulajateni, kellel jäi samal ajal võimalus kujutleda maailmakuulsa eesti mehe triumfaalseid esinemisi oma kontserdiga Ameerika lavadel.

Meeleoluka "Legendi Valuojast" ja keerulise "Scherzo" mängis R. Lill kaunikõlaliselt ja laitmatult. Südamliku osaga "Suveniir" ja lustakas "Eesti tants" jäi Jüri Lepa hoolde; ootamatult primitiivne seade laulust "Ema süda" (M. Saareväli) lõpetas ülevaate. Lisaks kuulati ka K. Raidi L. Juhile pühendatud triod (M. Vulp viiulil, U. Hahndorf tsellol, A. Jõgi kontrabassil) - omapärasele koosseisule iseäraliku helikeele

ja faktuuriga loodu meeldis õige hästi.

H. Tobias-Duesbergi ulatuslikust kammerloomingust oli valitud Sonatiini flöödile ja harfile (Eda ja Raivo Peäske), K. Raidile pühendatud "Koraalide kvartett" (Tallinna Keelpillikvartett), Viulisonaat nr. 1 (U. Kristian ja M. Lohuaru), Neli laulu J. Liivi tekstidele (T. Levald ja Ü. Varula) ning "Klassikaline süit klaveril" (R. Taal).

Üldpildis valitses kirevus, nagu polekski kõik ühe sulega jäädvustatud: lahe ja ladus, toredasti flööti ja harfi rakendav sonatiini kõrvu süngevõitu, koraaliteemasid müstilisusesse mähkiva kvartetiga, meie Karevat meenutava, kuskilt algava ja kuhugi kulgeva meloodikaga. Sonaadi järel liigkeerulistesse viisi- ja saatekeerdudesse käänatud igiomased värsid ning lõpuks selge neoklassikalise käsitusega süit - oli, mida jälgida ja mille üle mõelda!

Kohe pärast seda kontserti toimus Assauwe tornis väliseesti luule ja muusika non-stop-tund, kus M. Underi, K. Ristikivi ja K. Lepiku luulet lugus elamuslikult K. Kreismann. T. Tuulise, R. Toi, J. Järvlepa ja L. Avessoni helinõudeid mängisid U. Kristian (viiul), J. Lentsius (flööti), H. Mätlik (kitarr) ja K. Saar (tsello); T. Tuulise "Crystal light symphony" katkend tuli aga heliindilt.

Vahetu musitseerimisrõõmuga kokkusulatatud võluvast kompositsioonist ei oskagi midagi esiplaanile tõsta, kui siis ehk J. Järvlepa "Pala"; H. Mätlikul tuli mängida koos partneriga, kelle kitarripartii jäädvustatud heliindile - vaimukas ja köitev väljamoeldis!

Punkti päevadele pani kohtumine meil nii austatud ja armastatud pianistist kirjaniku Käbi Lareteiga. Alati šarmantselt mõjuva daami jutustust oma pagulaselust ja karjääritegemisest illustreerisid palad esimese Stockholms antud kontserdi programmist. Põnevaim hetk seostus aga Ingmar Bergmani "Sügissonaadis" vaha läinud Chopini prelüüdiga, mille kaht erinevat tõlgendust tuli Käbi Lareteil teatavasti "selgeks õpetada" filmi peategelastele I. Bergmanile ja L. Ullmannile.

K. Laretei köitvat vestlust ja musitseerimist tahtnuks rohke publik nautida lõpmatuseni, paraku tuli kunstnikul püüda vaid mõnede sündmustega oma keeruliselt eluteelt. Sellegi eest oldi südamest tänulikud.

INES RANNAP

* 1916. aastal Viljandimaal Käo vallas sündinud Roman Toi käis ka kodukandis. Ta juhatas koos Ene Üleoja Tallinna Kaarli koguduse kammerkoori esinemist Viljandi Pauluse kirikus, esines ettekandega kirikumuusikast TÜ teoloogiateaduskonnas ja Põltsamaa kirikumuusika koolis, andis intervjuu ajalehtedele "Sakala" ja "Kultuurileht", korras mõneti teavet ja seisukohti, mida ta mullu suvel esitas "Muusikalehe" vestlusringis üldlaulupeol osalenud tema poolt juhitud "Estonia" kooriga. Vt. mullune augusti-septembri "Muusikaleht", lk. 16-17. (Toim.)

“Struktuurimuutuste põhiidee on erialakesksus,” selgitab EMA õppeprorektor Andres Pung

Mis tingis EMA-s varem ühtse kateedri nimetuse all olnud põhiõppeüksuste ümbernimetamise osakondadeks ja instituutideks?

Mujal maailmas on enamikes muusika- ja kunstialastes kõrgkoolides osakondade süsteem. Meil hakkas see 1. novembrist samuti kehtima. Osa kateedreid muutus täiesti valutult osakondadeks. Neis sisulisi muudatusi ei olnud. Nii toimus näiteks keelpilli-, puhkpilli- ja kammermuusika-kateedrites ainult nimemuutus. Ülejäänutes on ka mingid väikesed sisulised muutused.

Millised?

Alustame klaveriosakonnast. See on üks suur osakond, mis koondab endasse endise klaverikateedri ja üldklaverikateedri. Üldklaverikateeder säilib autonoomse üksusena klaveriosakonna sees ja nimelt üldklaveri lektoraadina.

Struktuurireformi idee on selles, et üks eriala või lähedased erialad koondatakse kõik ühte struktuuri. Varem toimus klaveriõpetamine kahes eraldi struktuuris. Nüüd on ta ühte viidud.

Lauluosakond. Uue allüksusena tekib siin ooperistuudio. Teine allüksus lauluosakonna sees on hääleseade lektoraat. Varem olid hääleseade õppejõud jagunenud koorijuhtimise- ja koolimuusikakateedri vahel. Mõlemad tegelevad vokaaliga ja lähtudes eelpoolmainitud erialaprintsiibist otsustasime koondada kõik hääleseade õppejõud lauluosakonna alla.

Dirigeerimisosakond moodustub koorijuhtimise ja sümfooniaorkestri dirigeerimise üksuste baasil. Siia alla hakkab allüksusena kuuluma veel koolikoori ja -orkestri lektoraat.

Kompositsiooniosakonna juurde on allüksusena tekkinud arvutimuusika-stuudio. Kui varem oli seal üks arvuti ja üks kehv süntesaator, siis praegu, nagu Te teate, on sinna õnnestunud hankida päris uhke nüüdisaegsel tasemel tehniline varustus.

Millal läheb arvutimuusika kui eriala EMA-s käima?

Plaanis on kõigepealt välja töötada arvutimuusika suund kompositsioonierialal. Praegu on seal teatavasti kaks suunda - helilooja ja teooriaõpetaja omad. Arvutimuusika avamine iseseisva erialana ei ole reaalne enne 1997. aasta suve. Siin on ka mõned bürokraatlikud takistused.

Muusikateaduse osakond tekib kahe endise kateedri - muusikaajaloo ja muusikateooriakateedri - baasil. Varem oli enamik nende õppejõude muusika-teooriakateedris.

On loodud ka kaks instituuti: instrumentaal- ja vokaalpedagoogika instituut ning koolimuusika instituut. Algul oli kavas moodustada nende kahe baasil üks muusikapedagoogika osakond. Kujunes siiski nii välja, et mõlemad nad

Väljavõte

Eesti Muusikaakadeemia Nõukogu otsusest 31.05.1995.

1. Kehtestada alates 1.novembrist 1995.a. Eesti Muusikaakadeemias alljärgnev struktuur:

PÕHIÕPPEÜKSUSED

1. Klaveriosakond
2. Keelpilliosakond
3. Puhkpilliosakond
4. Lauluosakond
5. Dirigeerimisosakond
6. Kammermuusikaosakond
7. Kompositsiooniosakond
8. Muusikateaduse osakond
9. Instrumentaal- ja vokaalpedagoogika instituut
10. Koolimuusika instituut
11. Kõrgem lavakunstikool
12. Üldainete keskus

säilitasid autonoomsuse. Kuna nad tegelevad pedagoogide õpetamisega, said nad instituutideks. Instrumentaal- ja vokaalpedagoogika instituut koondab endasse metoodikad ja praktikad kooli muusikaõpetajaile. Siia tuleb üle pedagoogika ja metoodika pool praegusest koolimuusikakateedrist. Nende vastutada jääb õpetaja koolituse organiseerimine. Tulevikus on meil plaanis välja töötada koorijuhtimise eriala üliõpilaste jaoks õpetajakoolituse blokk. See tuleb umbes 40-punktiline. Selle läbinud koorijuhid saavad ka õpetajakutse. Edaspidi ilmselt enam ilma õpetaja spetsiaalkoolitusega inimesed ei leia koolis tööd. Siiani on asi selles osas läinud suhteliselt isevoolu teed.

Üldainete keskus. Siia koonduvad kõik mittemuusikalised üldained, mida meie koolis õpetatakse: kultuurilood, kunstiajalood, keeled.

Kas seoses kohtade vanaktseks kuulutamisega tuli ka väljastpoolt EMA-t kandidaate?

Praegu kuulutasime me välja ainult osakonnajuhatajate konkursi. Instituudid ja lektoraadid jäid sellest välja. Nendele teeme tulevikus eraldi konkursi. Allüksused ja instituudid alustavad praegu juhatajate kohusetäitjatega oma tegevust. Osakonnajuhatajatele kuulutatud konkursis kandidaate väljastpoolt EMA-t ei olnud. Kõik kandideerijad on meie oma õppejõud.

Vanu olijaid jäi vist üsna palju

ALLÜKSUSED

- Üldklaveri lektoraat
- Ooperistuudio
- Hääleseade lektoraat
- Koolikoori ja -orkestri lektoraat
- Arvutimuusika stuudio
- Muusikaliste üldainete lektoraat

paigale. Või oli ka selles osas mingeid muutusi?

Oli küll. Kui Teid personaalselt huvitab, võin kohe öelda. Klaveriosakonna juhatajana jätkab **Lilian Semper**. Keelpilliosakonnas on juhatamas uus inimene - **Urmas Vulp**. Puhkpilliosakonna juhatamist jätkab **Heiki Kalas**. Lauluosakonna uueks juhatajaks on **Mati Palm**. Samuti dirigeerimise osakonnas - **Toomas Kapten**. Kammermuusika osakonnas jätkab **Marje Lohuaru**. Muusikateaduse osakonna juhataja kohusetäitjana jätkab **Urve Lippus**. Kõrgema lavakunstikooli juhatajaks saab **Ingo Normet**.

Kui palju oli kandidaate erinevate osakondade juhatajate kohtadele?

Kahte osakonda oli kahene kandidatuur ja ühte kolmene.

Millisesse?

Kõrgemasse lavakunstikooli.

Tahaksin veel kord rõhutada, et struktuurimuutuse aluseks oli erialakeskuse idee. See peab aitama eriala arengut paremini edasi viia. Varem olid nii mõnedki ühe eriala inimesed pillutatud laiali mitme struktuuri vahel. Nüüd püüame koondada olemasolevat potentsiaali ja seeläbi tööd koordineeritumalt edasi viia.

Aitäh selgituste eest ja soovin Teile jõudu edaspidiseks!

Küsitles

AARO PERTMANN

14.-22. oktoobrini olid Eestis järjekordsed hõimupäevad. 1924. aastal Tallinnas toimunud teise soome-ugri kultuurikongressi otsusel loodi Soomes, Ungaris ja Eestis hõimurahvaste keskused. Eestis asutati sellena 1927. a. sihtasutus Fenno-Ugria. Esimest korda toimusid hõimupäevad 1928 Soomes koos Kalevala päevaga, ja Eestis nimetatud sihtasutise korraldusel aasta hiljem. Pärast Teist maailmasõda katkes hõimupäevade tähistamine nii Eestis ja Ungaris kui ka Soomes, meil taastati see traditsioon 1988. 1991. a. pidasid hõimupäevi juba peaaegu kõik soome-ugri rahvad, meie idapoolsed kaimud kaasa arvatud, kusjuures Eestis sai korraldamine jälle taasisutatud Sihtasutise Fenno-Ugria hooleks.

Hõimupäevade kava oli kirev ja rikkalik, sisaldades üritusi ministrite tasemel vastuvõtudest kuni rahvusroogade maitsmiseni. Ministrid (üks ikka eelkõige kultuuriasjade ajajad) tulid Komi Vabariigist ja oma rahvuslikku kööki tutvustas Ungari Tallinnas nii Egeri Keldris kui ka pikal ja teguderohkel ungari päeval Kloostri Aidas (sealt ei puudunud ka ungari veinide degusteerimine ning ehtne tantsutuba ungarlaste eestvedamisel). Suurem osa hõimupäevalistest viibis Tallinnas tegelikult kauniste põgusal, sest enamuse aja sellest nädalast sõitsid külalised kolme rühma jaotunult mööda Eestit ringi - käidi Jõgevamaal, Järvamaal, Läänemaal, Pärnumaal, Põlvamaal, Valgamaal, Viljandimaal, Virumaal ja Võrumaal. Oktoobrikuu jooksul pandi välja ka mitmeid teemakohaseid näitusi: soome-ugri mänguasjade, hõimurahvaste raamatute (ja eesti rahvarõivaste) näitus ja handi fotonäitus Tallinnas, mari rahvakultuuri näitus Tartus, ungari kunst Rakveres. Korraldati veel ühisõppusi ning ettekandekoosolekuid: autentse soome-ugri folkloori töötuba, Paul Ariste sümpoosion, soome

ja eesti rahvamuusikute ühiskursus, rahvarõivaste infopäev. Tallinnas toimu oli eriti kontsentreeritud pidupäevade esimesele nädalavahetusele, kui leidsid aset ka kõige rahvarohkemad ja avatumad ettevõtmised, nimelt suur ühiskontsert laupäeval Rahvusraamatukogus ja ungari päev pühapäeval.

Nagu tavaks saanud, töid

Hõimupäevad '95

kokkusõitnud hõimukaaslaste seegi kord kaasa värvikat muusikalist külakosti. Esinesid **udmurdid, komid, marid, ersad, mokšad, saamid, mansid, soomlased, ungarlased ja setud**. Keskmise eestlane neil hõimupäevadel ei esine nudki (millega seoses üks eriti asjatundlik pealtvaataja päris ägedalt protestis), kuigi Eesti oli siiski esindatud Tallinnas tegutseva **setu ansambliga "Siidisõsarõ"**. Selle rühma tähelepanuväärseks eripäraks teiste tuntud leelonaistega võrreldes on lai vanuseskaala ja hämmastav tõsiasi, et eakate naiste kõrval tükivad vägagi artistlikeks eeslauljateks väikesed tüdrukud. Ju on nende Setumaast geograafilises mõttes kaugel asetsevates kodudes pärimusejuurikas hästi väetatud ja tugev.

Külalisrühmadest olid arvukama esinejaskonnaga **komide ansambel "Sipertas"** (tähendavat metspujengi) ja **udmurtide Kuregovo küla folkloorirühm**. Komi ansambli agar ja karismaatiline eestvedaja bajaanimängija Gennadi Popov rääkis järgmisel päeval töötoas, et ta töötab komikeelses lasteaias (mis kuuldavasti on seal suureks harulduseks, aga loodetavasti ka uue aja märgiks) muusikalise kasvatajana ning näitas koos ansamblikaaslastega vahvaid pärimuslikke laulumänge. Suure kontserdi kavas oli muidugi rohkem noorepoolsete täiskasvanute

repertuaar. Ansamblise kuuludid ka veenvalt ehedad vanatädid, kellelt noored olevatki õppinud oma laulud ja tantsud.

Seegi hõimupäevade ühiskontsert pakkus esinejatest küllaltki põgusa (kuigi piisavalt ilmeka) mulje, sest kokkusõitnuid oli palju ja ürituse korraldajad andsid igale rahvale umbes 15 minutit

esmaesitajaks kontserdilaval.

Maride ansambel "Peledõs" (lill) koosnes Joškar-Olas õppivatest mäemari päritolu üliõpilastest, kelle esitatud laulud, tantsud ja pillimuusika olid pärimusliku materjali töötused, ansambli esisolisti esituslaad lähtus klassikalisest häälekoolist. Järgmisel päeval toimunud autentse soome-ugri folkloori töötoas tekitas nende valitud stiil poleemikat, kuna siinpoolsete korraldajate seas domineerisid teistsugused ootused, nagu võis ka seminari-töötoa nimetusest järeldada. Tegelikult esines hõimupäevade raames Muusikabaaris, Kloostri Aidas ja Von Krahli Teatris veel teinegi samavõrd intrigeeriv mari muusikaline kollektiiv - **folk-pop ansambel "Mari"**.

Tundub, et marid tõstasid probleemi, mis peab kujuneva intensiivse soomeugrilise vastastikuse suhtlemisega kord paratamatult kaasema. Nimelt ootavad eestlased ida poolt eelkõige iidse agraarkultuuri või traditsionaalse ühiskonna kunstinahtuste võimalikult autentseid etteasteid, mis kõigi üllate tunnete kõrval näib lähtuvat ka urbaniseerunud eurooplase eksootikahast. Kuid Venemaa soomeugrilaste rahvustunde tõusu ja kultuurilise aktiveerumisega käib arvatavasti kaasas ka linnastumine, mis nõuab eluõigust igasugustele kunstilistele interpretatsioonidele, mis tegelikult ei pruugi sugugi tähendada traditsioonitunnetuse ja rahvusliku iseolemise kadu. Seda arvamust toetas ilmekalt mäemari noorte spontaanne tantsimine õhtusöögi ajal ja Tallinnas õppivate mari üliõpilaste väga eakohane ja etniline lõbutsemine oma popansambli musitseerimise saatel Von Krahli baaris.

Arvatavasti on sinsele lugejale ungari ja soome rahvamuusika pärand ja harrastus juba piisavalt tuttavd ja selle lootusega jätan ma nendepoolset etteasteid lähemalt lahkamata. Aga lõpetagem väljavõttega Sihtasutise Fenno-Ugria poolt äsja üllitatud oma organisatsiooni ja soomeugrilasi tutvustavast voldikust: "*Sugugi vähetähtis pole soomeugrilaste ühtsuse kultuuripoliitiline aspekt. Soome ja Eesti kultuurilise ja poliitilise iseseisvumise katalüsaatoriks oli kahtlemata teadmine, et ollakse ungarlaste sugulased. Praegu on eriti Venemaa soomeugrilaste rahvustundele toeks teadmine sugulusest soomlaste, ungarlaste ja eestlastega.*"

KRISTIN KUUTMA

Esinevad udmurdid Kuresova külast

Neeme Järvi dirigeerib müstifikatsiooni Ukrainast

Robert Kasemägi andis meie toimetusele üle kaks Neeme Järvi saabunud inglise- ja venekeelset faksi kaaskirjaga: "Hakkan seda lugu Dresdenis varsti juhatama. See on üks huvitav lugu "Muusikalehes" avaldamiseks."

Toome nende kahe faksi tõlke ära minimaalsete kärbetega asjasse mittepuutuvate lõikude osas. Loodame, et meie lugejad ühinevad Neeme Järvi ja toimetuse arvamusega - on tõesti huvitav.

I

Väljaandjalt

Andekas Ukraina helilooja Nikolai Dmitrijevits Ovsjaniko-Kulikovski (1768-1846) elas ja komponeeris ajal, kui tsaarirežiim lämmatas vähimagi progressi märgi. Eirati kauneid kunstiteoseid, mis kujutasid tavaliste inimeste elu, nende hingemaailma ja nende loojate nimed jäid paljudeks aastakümneteks tundmatuks.

Siinavaldatava sümfoonia hiljuti avastatud manuskript annab tunnistust meie maa instrumentaalse ja sümfoonilise muusika kõrgest tasemest XIX sajandi alguses, selle sügavalt rahvuslikust ja demokraatlikust aluspõhjast.

Manuskriptil on järgmine pealdis: Odessa teatri avamiseks 1809. a. Sümfoonia nr. 21. N. Kulikovski.

Autori partituuris on kasutatud praegu mitte enam kasutusel olevaid instrumente, näiteks soprantromboone, looduslikke sarvi ja trompeteid. Peale selle pole autor oma eluajal partituuri korrigeerinud ega avaldanud.

Praeguses väljaandes on originaaliga võrreldes tehtud järgmisi muutusi:

1. Looduslikud sarved ja trompetid on asendatud kromaatilistega;
2. soprantromboonid on asendatud

- tromboonide ja trompetitega;
3. puhkpillide sektsioon on osaliselt ümberorkestreeritud seoses kromaatiliste pillide kasutamisega;
4. on pandud dünaamika märgid, mis enamikel juhtumitel puudutavad;
5. parandatud ebatäpsused.

Paljude aastate järel mängiti seda teost esmakordselt Kievis 1949. a.

II

Prof. Michael Goldstein

Hamburg

29. augustil 1987

Lugupeetud Neeme Augustovitš!

Juba 1985. a. teatas mulle Mark Lubotski Teie soovist ette kanda Ovsjaniko-Kulikovski sümfoonia. Ma teatasin oma nõusolekust ja Lubotski lubas selle Teile isiklikult edasi anda. Paistab, et ta pole seda teinud...

Selle sümfoonia kirjutasin ma 1948. a., kuid eelnevalt uurisin põhjalikult XIX sajandi alguse vene ja ukraina instrumentaalmuusika näiteid. Teatavasti olid XIX sajandi alguse Venemaal pärisorjate orkestrid. Üks nendest kuulus Ukraina mõisnikule N. D. Ovsjaniko-Kulikovskile. Pole välistatud, et see mõisnik oli muusikaliselt haritud ja võis kirjutada muusikat. Kuid tema teostest pole leitud midagi. 1948. a. möllas kosmopolitismi ja antisemitismi epideemia. Isegi Šostakovitšit ei säästetud. Minu tööd tunnistati rahvavaenulikeks. Kellelegi oli vaja ninanipsu anda. Šostakovitši ja Dunajevski soovitusel kirjutasin ma ukraina sümfoonia vanaaegses stiilis ja mõtlesin talle välja autori. Sümfoonia äratas suurt huvi, eriti sel ohtlikul ajal. Temast on isegi kirjutatud kaks teaduslikku dissertatsiooni. Teda on mängitud lõputult. Mravinski on isegi teinud plaadi. Mul kahjuks seda pole.

Isegi Ameerikas on seda keegi esitanud. Teost loeti geniaalseks. Ent kui ma tunnistasin üles, et olen selle sümfoonia autor, maksti mulle kõvasti kätte: ähvardati kohtusseandmise ja pikaajalise vanglakaristusega. Fritz Kreisleril vedas rohkem. Keegi teda vanglaga ei ähvardanud. Samuti vedas Casadesusel, kes kirjutas Christian Bachi, Mozarti ja Händeli nime all. Aga mul ei vedanud. "Muzgizis" jõuti sümfoonia partituur välja anda. Vist ka orkestratsioon. Mul on aga ainult partituur, pealegi üks eksemplar. Arvestades seda, et paljud heliloojad, nende hulgas ka Rimski-Korsakov, on loonud vanaaegseks stiliseeritud muusikat (ooper "Mozart ja Salieri") ja Schnittke on ka kirjutanud süüdi viiulile ja klaverile vanaaegses stiilis, täiesti Händeli moodi, on mõtet näidata ka ukraina barokiks stiliseeritud muusikat. Seda enam, et N. Slominski Ameerika muusika entsüklopeedias on artiklis minust mainitud ka Ovsjaniko-Kulikovski sümfoonia. Seda mängitakse jätkuvalt NSV Liidus, eriti Ukrainas, ja nimetatakse tundmatu autori sümfooniaks. Niipalju kui mina tean, on teda kolm korda lindistatud LP-le ja mitu korda raadio heliarhiivi...

Kui Te olete huvitatud minu helilooja-biograafiast, annan Teile meeleldi andmeid. Siinkohal mainin, et õppisin Mjaskovski juures ja sain 1962. a. korraka kolm preemiat oma teoste eest ainult üks kord NSV Liidu ajaloos läbi viidud Kultuuriministeeriumi ja Heliloojate Liidu anonüümsel konkursil. Šostakovitš hindas mu oopuseid kõrgelt.

Soovin Teile parimat.

Südamlikult Teie

Michael Goldstein

"Georg Ots on mulle teednäitav täht"

Tallinnas oma lauljateed alustanud Sergei Zahharov, kes praegu elab Moskvast, esineb aga palju Lääne-Euroopa riikides, andis hiljuti jällegi kontserdi Tallinnas ja intervjuu ajalehele "Vetšernije Vesti" (10. X). Tõlgime selle ära osaliselt.

Mul on oma nišš. Ma tegelen klassikalise estraadiga.

Maurice Chevalier ütleb, et kontserdile tulnud publik tahab, et teda ülendatakse, mitte ei alandata. Ma olen temaga täielikult nõus...

Ma esitan vene laule: romansse, lüürikat. Ja see äratab palju huvi.

Selline avatus, heasüdamlikkus ja armastus, mis avaldub vene romansis, on Lääne

publikule tundmatu. Seal on inimesed endassesuletud, nagu teod oma karbis. Aga vene klassikaline romanss mõjub publikule täiesti imeliselt. Ta läheb otse hinge, siin pole vaja teada keelt, tunda teksti. Ja mustlasromanss oma uljusega on midagi teistsugust, mis mõjub teistele tunnete...

Aga mis puutub häällesse... Ainult ärge mõelge, et mu sõnad on vaid banaalne viisakusest Eestile, ma räägin täiesti siiralt. Siin on alati olnud ja jääb minu peakriteeriumiks Georg Ots. Kogu elu olen ma olnud tema kummardaja. Alles hiljuti esinesin Moskva Estraaditeatris tema mälestusele pühendatud kontserdil. Ma tundsin Georg

Otsa isiklikult, tema andis mulle isalikkult nõu. Tema töö süsteemi tunnen ma tema oma suu kaudu. Töö süsteemi laulu, iga muusikateose kallal - olgu see romanss või ooperiaaria. Ta oli mulle teednäitav täht. Ma olen alatiseks meelde jätnud tema sõnad: isegi kui sul on võimas hääl, pead sa seda peitma. Esikohal pole mitte hääl, vaid hing.

Ja juba üle 25 aasta olen ma oma töös püüdnud lähtuda sellest, mida rääkis mulle Ots. Nüüdki jõudsin ma oma lühikesel Tallinnas viibimise ajal käia Otsa majas - see on mulle püha paik...

Minu kuulajateks on esijoones minu ja minust vanema põlvkonna esindajad,

kes on need aastad läbi elanud. Neid meelitab muidugi minu kontsertidele ka nostalgia, mälestused oma noorusest. Kuid ma pean rõõmuga märkima, et minu kontsertidele tuleb üha rohkem ka noorust. Noori kuulajaid on juba ära tüüdanud hingetu estraad, mis põhineb muusikal jalgade, aga mitte hinge jaoks...

Teate, kuidas see juhtub: miski oli kaua aega keelatud, siis lubati - ja ta voogas peale laviinina, ilmuvad "mustad trupid", kelle muusikat kannavad hirmsad, tumedad emotsioonid. Algul tõmbab see külge. Aga siis - stopp! Ära tüü-tab! Aga romanss ei tüüta: siin laulab mitte ainult hääl. Laulab hing.

JÜRI PÄRG

Parafraaseerides M. Märtini ühe arvustuse pealkirja "Kolme näoga kontsert"¹ võiks Jüri Pärja nimetada kolme näoga lauljaks, sest ühtmoodi edukalt on ta oma loometeel tulnud toime ooperiaariate, kammer- ja estraadilauludega.

"Jüri Pärjal on särav, kõlajõuline, voolava kantileeniga lüürilis-dramaatiline bariton - õnnelik hääl, mis lubab esitada väga erinevat laadi teeseid."²

Eks see avar ampluaa võimaldaski J. Pärjale rohkem tööd ja laialdasemat populaarsust, kui saab osaks niioelda kitsama profiiliga lauljaile.

Jüri Pärj sündis Võrus 4. aprillil 1931. a. linakaupmehe-praakeri pere teise lapsena. Esimestel eluaastatel ümbritses poissi jõuka kodu soojus, muusikalembeste vanemate hool ja armastus. Nii isal kui emal olid ilusa tämbriga lauluhääled, esimene lõi kaasa kohalikus operetitropis, teine musitseeris vaid kodus miljöö. Muidugi kuulus tollal hea kasvatus juurde klaverimänguõpetus, liiatigi siis muusikaalses perekonnas. Õde-venda utsitas fräulein Pfeffer. Jürile jäi kõik hästi ruttu pähe, temaga oldi väga rahul.

Selle idüllil katkestas sõda: viis perekonna lahku - isa tütreaga Austraaliasse, ema pojaga Siberisse. Tomskis elas Jüri 6 aastat, lõpetas 7. klassi "kruglõi otlitšnikuna" ja peab seda eluperioodi nüüd koguni huvitavaks. Asumisele saadetute hulgas oli põnevaid isikuid, ka häid pillimehi, kelle poole Jüri tundis tugevat tõmmet. Keelegagi tuli ta hästi toime, sest oli lapsest saati õppinud saksa ja vene keelt.

Siiski oli koudigatsus nii suur, et 1947. a. laskis Jüri Siberist jalga, sõites laevaga alla mööda Obi. Saatuse tahtel kohtas ta seal üht eesti lapsi Siberist kojutoimetavat meest, kes võttis kohutava närvipinge all kannatava poisi oma hoolde. Üllatav ja rõõms oli ka kohtumine Balti jaamas onu perega, kes parasjagu naasmas laulupeolt Võrru.

8. klassi lõpetas Jüri n.-ö. adapteerumiseks kodulinna vene koolis ja see tark samm päästis teda ilmselt tagasisaatmisest Tomskisse.

Võru I keskkoolis õppimist jätkanud Jüri tulevikku mõjutas tugevasti õpetaja P. Elken, mitmekülgset haritud ja väga andekas muusik. Tundnud ära noormehe muusikaalsuse ja suured eeldused, saatis ta Jüri Tallinna Muusikakooli sisseastumiseksamitele omapoolse soovitusena pürgida õppima just A. Arderi juurde.

Kuid juba enne professionaalsete õpingute algust oli Jüri Pärj Võrus tehtud mees, kelle H. Juurikas kutsus koguni oma estraadiorkestri solistik. Koos käidi esinemas Apes, Aluksnes, Pihkvas, Siverskajas, Leningradis... ja ka Tallinnas taidlejate võistlusel.

Muusikakooli kippus 1951. a. üle 40 noore laulja, vastu võeti H. Lääts, H. Seina ja E. Kärveti kõrval ka J. Pärj. Kõik näis laabuvat hästi, paraku käsutati Jüri partorg Aisenstadi ja kaadriteinspektori Palmi ette oma elulugu lahti mõtestama... Kuni Võru parteibossid teda päästma jõudsid, oli I kursuse koht juba läinud ja Jüril tuli alustada otsekohe II kursusel.

J. Pärj: "A. Arderi põhjapanevas koolis, kus tehnika põimus tihedalt tundeheatsusega, oli valitsevaks emotsionaalne külg, sisseelamisvõime. Mul olid väga head kontsertmeisterid - E. Kelder, F. Bernstein, R. Põder; kammerlaulu õppisin J. Siimoni juures. Õpiajal sain palju esineda nii koolikontsertidel, šeflusbrigaadides, Balti vabariikide teaduslikel konverentsidel, kus A. Arder näitas oma õpilaste võimeid, ja mujal."

Ülalpidamisraha hankis J. Pärj lauldes "Estonia" ooperikooris. See oli teatri hiilgeaeg: T. Kuusik, G. Ots, E. Maasik, M. Kodanipork, V. Nelus, M. Taras jt. - millal veel võis "Estonia" kiidelda sellise koosseisuga? Kõvakäelised lavastajad A. Viner, P. Mägi ja mujalt tulnud panid trupi tööle innu ja armastusega.

Jürgi sai ühe väikese osa B. Smetana "Müüdnud mõrsjas"; indiaanlase 3 lauset tegi noorele solistile selgeks koloriitne kontsertmeister K. Schüpris. Järgnesid pisirollid "Tosca", "Carmenis", "Noores kaardiväes" jne.

Konservatooriumi lõpetamise järel kutsus K. Ird Jüri "Vanemuisesse". Esimeseks lavastuseks sai W. A. Mozarti "Cosi fan tutte" - õnneliku juhuse tõttu oli see Jüri lõputööks ooperiklassis. Järgnesid osad "Näkineius", "Kosilastes Mulgimaalt", "Traviatas", "Talupojaaus". Aga 1960. a. suvepuhkuse aegu pakuti J. Pärjale võimalust osaleda estraadiorkestri ringreisil Venemaale. Seal saidki alguse kolmkümmend aastalepingut

ENSV Riikliku Filharmooniaga. Kuigi J. Pärja teatritöö piirdus vaid kolme "kohustusliku" hooajaga, on ooperirepertuaar jäänud talle lähedaseks tänini.

Kuna J. Pärj oli "kinnistunud" estraadiorkestri juurde, kujutasid esimesed lepinguaastad pea pidevat reismist mööda N. Liidu mõõtmatuid avarusi ja üksikuid esinemisi Eestimaal. 1967/68. hooajal võttis J. Pärj aga aja maha ja läks stažeerima Leningradi Konservatooriumi J. Olhovski juurde. Õpetaja akadeemiline isiksus, klassi suurejooneline õhkkond, võimalus kuulata õhtu õhtu järel häid kontserte ja teatrietendusi häälestasid laulja tõsise muusika lainele. Selle teostuseks oli soolokontsert Konservatooriumi Väikeses saalis koos kontsertmeisteri I. Radinaga (kus muuhulgas olid kavas ka G. Mahleri "Rändsellilaulud"), ja aastaid kestnud kontsertpraktika. Kui algul jagas J. Pärj oma kava veel tõsiseks ja kergeks pooleks, siis alates 1972. a. tuli ta välja üleni süvamuusikast koosnevate programmidega. Neid meenutades on J. Pärj südamest tänulik paljudele suurepärasele saatjatele E. Avessonile, A. Himbekile, V. Vahile, A. Kuuseoksale, P. Lassmannile, V. Rootsile, T. Peäskele - nende abita poleks teostunud ju ühtki kontserti!

J. Pärja kavu sirvides hämmastab endale võetud ülesannete ulatuslikkus ja kunstiline kaalukus: F. Schuberti "Luigelaul" (1979), "M. Saar 100" (1982), "D. Šostakovitš 80" (1986), "A. Puškin muusikas" (1989), "P. Tšaikovski 150" (1990), "Soome-ugri vokaalmuusika" (1989), "Me oleme Põhjamaa lapsed" (1991), kui piirduda viimastel aastatel toimunuga. Seda tööd on kriitikut ka vääriliselt hinnanud.

"Laulja tore trombooni tämbrit meenutav bariton täitis "Estonia" kontserdisaali ääreni, ületades mängleva kergusega Händeli kümnete taktideni ulatuvad koloratuursed käigud ühel silbil ja mõjudes otsekui ergutav sõnum."³

"J. Pärj oskab hinnata luulesõna. Tema tõlgitsuses olid eriti sugestiivsed need laulud, mille kirjanduslik-muusikaline kude oli täis muutusi."⁴

"J. Pärj pälvib üha suuremat tähelepanu kui tõsine, võiks öelda filosoofiline interpret, kel on nii hästi teksti kui ka muusika tõlgitsemisel originaalsed süvenenud lähtekohad."⁵

"J. Pärj tõestas taas oma häälematerjali kandvust ja mitmekesiseid võimeid, võimast dramaturgilist jõudu ja romantilist, õrna lüürikat."⁶

J. Pärja teisedki esinemised sünnilinnas on leidnud kõrget hindamist.

“J. Pärj on töökas laulja, ta otsib väsimatult, kuidas iga laulu sisu ja hinge võimalikult täiuslikumalt avada.”⁷

Ja veel mõni arvamusavaldus: “Kuulates Pärja, tunnetad, et ta laulab alati naudinguga. Sealjuures pole talle oluline demonstreerida, näidata oma häält - ei, teda haarab muusika jäägitult. (—) Iga laul otsekui annaks talle uue loomingulise jõu ja vaimuse tulva.”⁸

J. Pärj paistab silma oma artistlikkusega. Tema väljendusvahendeis on esikohal elastne ja sütitav rütm. Hääl on meeldiv ja võimas.⁹

Soolokontserdid on oma kunstiliselt kaalukuselt ja repertuaari mahult J. Pärja elutöö soliidsem pool. Ent ehkki näiteks “Napoli laulud” läksid poolsada korda, prevaleerisid arvukuselt siiski osalemised kõikvõimalikel kontsertidel. Ainult ühe 1962. a. jooksul esines ta koos estraadiorkestriga 42-s NSV Liidu linnas, aga selliseid reisiderohkeid aastaid oli ju ridamisi! J. Pärj on keerelnud seitsme kunstidekaadi kontsertide-karussellil, kaasa löönud Süürias-Jordaanias ja Rumeenias toimunud kultuuripäevadel ja tootmiskoondise “Ookean” kuulsal kalameeste kunstilisel teenindamisel.

Kui paljudel kammer- ja loengokontsertidel on kõlanud J. Pärja laul, ei oska ta ise ka öelda. Palju tööd andsid pidevalt vahetuva kontingendiga Haapsalu, Pärnu, Narva-Jõesuu sanatooriumid, kus põhiliselt vene publik sattus J. Pärja repertuaarist ja esitusmaneerist alati suurde vaimustusse. Peale selle rohked lindistused: teiste hulgas leavad Eesti Raadio arhiiviriitlil J. Pärja lauldud Ü. Soomere kaks vokaal-sümfoonilist tsükli ja J. S. Bachi “Kohvikantaat”.

Ag milline valdkond on olnud kõige südamelähedasem - kas mitte naapoli laulud?

J. Pärj: “Ütleksin nii: hea muusika, millel on n.-ö. sisuline kate; kus mõtte- ja tundeüllus on valatud ilusasse vormi. Ja veel: ooper sundis otsima karaktereid, kammerlaul õpetas leidma peeneid väljendusnuansse, estraad nõudis sõna ja rütmi teravdatud tajumist.”

Kuigi soliidses eas, pole Jüri Pärj minetanud loomingulist aktiivsust ja artistlikkust. 1994. a. sügisel laulis ta menukalt A. Arderi mälestusõhtul ja Estonia Seltsi korraldatud Võru päevadel Estonia Talveaias. Sama aasta suvel toimusid aga Võrus Ülemaailmsete Võrumaa päevade raames uhked

üritused, kus paljude kuulsate võrukeste - M. Metsuri, T. Maiste ja teiste - kõrval vallutas sünnilinnas elanike südamed ka Jüri Pärj.

I. RANNAP

¹ “Õhtuleht”, 14. VII 1973.

² U. Heinapuu - “Sirp ja Vasar”, 14. I 1972.

³ M. Sarv - “Sirp ja Vasar”, 5. III 1982.

⁴ M. Sarv - “Edasi”, 31. V 1979.

⁵ M. Sarv - “Sirp ja Vasar”, 17. XI 1982.

⁶ L. Rinne - “Võru Teataja”, 19. XI 1991.

⁷ L. Rinne - “Tööräha Elu”, 16. XII 1971.

⁸ M. Oja - “Sovetskaja Muzõka”, 1964.

⁹ V. Lippus - “Rahva Hääl”, 22. II 1981.

Pillimeeste piltidega loož “Gloria” restoranis

9. septembri “Päevaleht” annab teada, et reformierakonna liidril Siim Kallasel on restoranis “Gloria” eriloož, kus ta käib vahetevahel einetamas. Loožil on Siim Kallase vaksne nimesilt ja selle all vabariigiagegsed rahatähed. Kallasel on aga sellest veel vähe, ta on hõivanud ka kõrvallooži ja selle seinale lasknud üles panna oma isa ja onu - elukutseliste pillimeeste - fotod.

Sellest ajakirjanikuga vesteldes rääkis reformierakonna juht peamiselt menüüst ja söömiskommetest Ameerika restoranides, kuid oli kriitiline ka “Gloria” suhtes: “Nad võiksid oma toite tihedamini vahetada.” Neid oli märgatud ja kelner tõi tellimata kohale pudeli “Gloria” 1967. aasta margiveini.

Kes on “Seelikukütid”?

31. oktoobril andis “Õhtuleht” ülevaate, kes on mehi mängivad naised ansambli “Seelikukütid”: Ele (Elmar) Lang, Evi (Eeri) Viin, Sveta (Sven) Roht, Ester (Esper) Vardja, Malken (Mihkel) Hass. Enamuses elavad ka Põlvas, on endised Põlva tarbijate kooperatiivi töötajad. E. Viin töötab seal praeguseni müüjana, E. Lang on raamatupidaja, S. Roht puuetega laste koolis õpetaja. Ainult M. Hass, ka Põlvast pärit, on nüüd tööl Tallinnas Eesti Televisioonis. Ametit omandades on nad omal ajal kõik õppinud Tallinnas, kes kaubandust, kes pedagoogikat, kes raamatupidamist. M. Hass on õppinud laste muusikakoolis klaverit, S. Roht viiulit.

Meeste rollis esinemise mõte tuli tahtmisest “pulli teha”. Julgust andis see, kui nad nägid Frieddie Mercuryt patsikestega tüdrukuna.

Alla Pugatšova Tallinnas

Sirje Maasikmäe kommenteerib “Õhtulehes” (21. X): “Ehkki kontserdil oli ka eestlasi, muusikutest näiteks Jaan Ahelik ja Marju Länik, võis siiski taas hoomata, kui eraldi, erinevas maailmas elavad siinsed venelased ja eestlased. Ja kontserdil käinul tuli taluda nii mõnegi rahvuslase irooniline muie või torge.

Alla tuli lavale kohe. Samast hetkest oli publik tema kütkes. Jõulise hääle, slaavi lüürilisuse ja tulisusega vallutab ka needki, kel elarvamus või kõhklus - pole minu maitse.”

EESTIST

(Algus 6. lk.-l)

Juhatab endiselt Peeter Peterson, kes on konservatooriumi lõpetanud metsasarvemängijana, osalenud VOPis 20 aastat ja peab nüüd neljandat aastat Eidapere kandis talu. Ta ütleb, et orkestri juhtimine meenutab mõneti talupidamist: mõlemad tööd saavad korda ajapikku kogemuste kogunedes.

Segakoorid laulavad juunis Põlvas

Eesti Segakooride laulupäev on 1996. aastal otsustatud jällegi

ESL -i eesotsas on Toomas Kams ja Valli Ilvik

läbi viia Põlva Intsikurmus nagu 1988. a. See oli põlvalaste endi algatus, kes soovivad saada kohalikule laulupeole suuremat kõlapinda. Arvatakse, et osaleb 5000 segakoorilauljat, teretlud on ka mudilas-, poiste- ja lastekoorid, puhkpillimängijad, kapellid, segarühmade rahvatantsijad. Laulupäeva ettevalmistava toimkonna esimesel kokkutulekul Põlvas kinnitati laulupäeva aeg - 15. juuni, arutati kava, majandusküsimusi jne. Nenditi, et Segakooride Liidu rahakott on esialgu tühi, kuid tegutsetakse raha hankimiseks.

150

“Olen Eesti Vabariigi torupillimängija,” ütles **Juhan Maaker** 1920. aastatel neile, kes pärisid tema ameti järele. Mees, kes sai üle Eesti tuntuks Torupilli-Jussi nime all, sündis 1845. aasta 26. märtsil Hiiumaal Muda

külas.

See oli aeg, kui torupillimäng saatis veel kõiki küla-, pulma- ja kõrtsipidusid saarel, samas kui kirjatarkuse õpetamine seisis kaunis nõrkadel jalgadel. Liso ja Andrus Maakeri teine laps Juhan sai koolis käia vaid ühe talve. Õppetöö toimus suitsuses rehetoas paaril korral nädalas. Õpetust jagas kirjatarkuses teistest veidi osavam külamees. Tõeliselt õppis J. Maaker oma nime kirjutama alles 83-aastaselt, kuid hoolimata sellest võime kinnitada, et Torupilli-Jussi nimi on kuldsete tähtedega jäädvustatud Eesti parimate pillimeeste ritta.

Torupillimängu proovimist alustas poiss umbes 10-aastaselt. Õpetajaks olnud Valgu kõrtsimeister Peet Maripuu, kes õelnud, et enne roopillimängu oskust ei tasu torupilli ligi tullagi. Õnneks oli Juhan karjapõlves harjutanud viimast õige tublisti, nii olid edusammud ka torupillimängus kiired tulema. Esialgu piisas sellest, et Hiiumaa pidudel muudele kohalikele kuulsustele konkurentsi ja puhkust pakkuda.

Torupillid, millelled J. Maaker mängis, valmistas ta endale ise, kui mitte arvestada tõsisasja, et ühe saarepuust voolitud sõrmilise sai ta päranduseks oma õpetajalt ja see olnud tehtud juba 25 aastat enne Jussi sündi. Pika elu jooksul kulus tal neid pille oma kümnekond. Hea torupilli valmistamine on kunst omaette, nagu võib lugeda Jussi vennapoja Aleksander Maakeri meenutustest. Torupilli põis valmistatakse noore hallhülge maost, pilli tagumise sääre moodustab aga maost algav hülgekõri. Magu pargitakse soola ja rukkijahuga, pärast paarinädalat parkimist kuivatatakse ära ja puhutakse täis. Seejärel määratakse põis mingi rasvase määrdega sisse ja mõne aja pärast hõõrutakse mõne mõrumaitse rohuga üle, et hiired kallale ei kipuks.

1868. aastal sai torupillimees Jussist abielumees Juhan, olles võtnud naiseks Hiiumaa tüdruku Liso Kaevandese. Perre sündis aga vaid üks laps, tütar Anni. Pereisa ei suutnud naisi, nagu arvata võibki, vaid pillimänguga toita, kuna selle töö eest tasuti tavaliselt sukapaelte, kinda- või sokipaariga. Nõnda oli Juhan igapäevaelus eelkõige ikka põllu- ja meremees. Isatalu maadele ehitas ta uued majad, kusjuures oma klaasveranda ja seinatapeetidega olnud ta külas lausa uuendusmeelne mees.

1870-ndate aastate teisest poolest kuni I Maailmasõja puhkemiseni vedas J. Maaker oma isikliku purjelaevaga “Viidemann” Tallinna küttepuid. Kauplemise edendamiseks kuluisid osav torupillimäng ja muhe jutt marjaks ära. “Kes minu keest puid ostab, sellele mängin loo torupilli peele,” kuuldi pruunis koduvillases kuues

ringjalutava lüheldase ja jässaka mehe hõikeid sadamasillal.

Eks Juss, nagu ka teised Hiiumaa mehed, armastas mõnikord linnameestega vigurdada. Kord marssinud ta sisse kangapoe uksest ja küsinud tõrva. Kaupmees vastanud muidugi, et tõrva neil ei ole. Juss, kes oli harjunud segakaubaliste külapoodidega, küsis edasi: “Kas teil siis naelu on?” Kaupmees tõmbus turri ja lausus: “Kas te, härra, ei näe, et meil on kangapood.” Juhan kehitas õlgu, tegi poes veel ühe tiiru ja jätkas imestunud ilmel: “Õsna moodis pood teitel, aga tõrva ja naelu pole. Äkiste oo siis eeringet?” Kaupmees, ise näost punane, tahtis Juhani uksest välja saata, kui viimane jälle sõna võttis: “Milliga tei siis sii õige kauplete, kui nii tarvili asi ei ole?” “Toladega,” nähvas peremees. “Seda oo nähja jah, ja kaup paistab easte menevat, üks ainamene oogit veel leti taha jäänd,” lausus Juss poest välja astudes.

Torupilli-Jussi esinemised suurema avalikkuse ees algasid alles 1920-ndatel aastatel. Tolleks ajaks juba üsnagi kõrgesse ikka jõudnud meest kutsuti siis nii Tallinna Eesti Muuseumi kui ka Eesti Vabaõhumuuseumi Ühingu poolt korraldatud kontsertidel üles astuma. Sama värvikalt ja professionaalselt kui Eesti laevadel, õnnestusid Jussi esinemised ka Soomes ja Rootsis.

Kui palju lugusid Torupilli-Juss oskas mängida, ei tea täpselt keegi. Neid arvatakse olevat 60 ringis, sealhulgas 36 lüüsi Jussi omad lood, ülejäänud teistelt kuuldud. Aga nagu Juss ise ütles, tulnud tal kord Soome ranniku lähedal tuulevarjus olles 7 lugu näljaga ära süüa. Värvikamad lood nimede poolest (mis söömata jäid) on vast “Isa kiusulugu”, “Kõhuvalulugu”, “Hiiumaals”, “Saksamaa valts”, “Baptistide lugu”, “Juudi polka”, “Vene paruski”, “Orja peksulugu”, “Kalameeste lugu”, “Kui Punapart Muskusse läks” jne. Nendest pealkirjadest võib välja lugeda mõndagi, mida rahvas tollal võttis maailma ja küla asjadest kõneaineks. Veel selle sajandi keskel on Hiiumaal peetud üheks kõige kindlamaks ajalukku pääsemise mooduseks “laulu sisse panemist”. Küllap Juhangi jäädvustas omal moel aegu, inimesi ja sündmusi.

Juss armastas tähelepanu ja oskas selle, võib-olla küll pisut tahumatul moel, publikult välja teenida. Kas mitte seetõttu ei hakatud teda Torupillikuningaks kutsuma. Kontsertreisidel, kus Juss jõudis esineda rohkem kui sajale laeval, juhtus alata midagi meenutamisväärsset. Mõnikord tegi pill ootamatult imelikku häält. Selle peale teatas Juhan: “Oot-oot, ma tulen kohe” ja jooksis õdotaval sammul lava taha uue pilli järele.

Rapla seltsimajas paluti teda kord tantsuks mängida. J. Maaker astus lavale ja kuulutas: “Nüüd tuleb Vabariigi polka. Temmake naa, et piss lahti.” Sellise vaba sõnaseadmise pärast sai mees muidugi noomida ja lubas edaspidi viisakam olla. Teinekord rongis sõites hõisanud pillimees: “Kui keegi teeb mulle pudeli, mängin saja

versta pikkuse loo.” Keegi kaasaegsetest ei mäleta

Juhanit viinamehena, kuid mõne väikese pitsi ta vahel ikka võttis ja oli teinekord ka päris “tuuris poiss”, nii nagu ta ise tavatses öelda. Kõige selle juures oli J. Maaker tõepoolest väsimatu pillimees, unustamata torupillimängu päevakski. Pikkadel sõitudel asetas ta pilli koguni pea alla ja magas niiviisi õndsat muusikamehe und. Oma viimasele suuremale esinemisele Tallinnas “Estonia” kontserdisaalis sõitis Juhan terve tee Rohukülalt Tallinnani pilli puhudes. Nii avas ta 1929. aasta laevasõiduhooaja Hiiumaal õige tavatul moel. Sija juurde sobiks öelda Jussi enda sõnadega: “Mool oo seitsme ärja kopsud, ma mängi nagu taeva titt.” “Estonia” teatrist lahkudes lausus mees hüvastijätkuks: “Kui jälle pidu teete, teatage ikka mulle ka, ma tule täpselt, nagu käsitate!” Viimasel aastal hakkasid Jussile jalad vaeva tegema, mistõttu lasknud ta end käruga kodukandi pidudele vedada. Hing jäi sel mehel nooreks igavesti.

Juhan Maaker e. Torupilli Juss suri 21. septembril 1930. aastal ja maeti Emmaste kalmistule. Veel mõni aeg enne seda olevat ta öelnud: “Pole mool elades alba õnne olnud, jo mool surres ka ee õnn oo.”

Juhan Maakeri surmaga ei olnud torupillimäng Hiiumaal veel suuremisele määratud. Traditsiooni asus jätkama Juhani noorema venna Priidu poeg Aleksander Maaker, kes sai hiljem tuntuks kui Torupilli Sass.

Aleksander Maaker sündis 20. oktoobril 1890. aastal sellesamas Muda külas, kus kasvanud, töötanud ja torupillimängu õppinud nii ta isa kui onu. Aleksander sai noorena tuntuks virtuoosse lõõtspillimängijana. Nagu enamik Hiiumaa poistest, alustas ta iseseisvat elu laevamehena. Tsaariarmee mobiilseerituna saadeti noormees Esimesse maailmasõtta. Juba 1914. aastal langes ta aga vangi ja viibis Saksamaal. 1920. aastatel oli Aleksander taas tagasi kodukülas põllumehe ametit pidamas. Tasapisi tekkis temaski huvi torupillimängu vastu ja kui isa ning seejärel onu Juhan surid, võttis Sass päranduseks saadud pilli kätte ja puhus hääled sisse. Sellest hetkest peale kõlasid Maakrite pere pillilood taas Hiiumaa küla- ja laulupidudel. Isegi “Sõpruse” kolhoosi suure kontorihoone avapidustustel 1967. aastal seisis torupillimäng aukohal.

Aleksander Maaker suri 27. juunil 1968. aastal, olles viimane n.-õ. külakooliga torupillimees Eestis.

Aastaid otsisin ma Torupilli-Jussi hauda Emmaste surnuaias, arvates lõpuks, et küllap on aeg kalmusambaga oma töö teinud. Aga justkui saatuse tahtel viisid jalad mu tänava varakevadel Juhani 150. sünniaastal justkui iseenesest tema ja ta naise Liso hauaplatsile vanade mändide all.

105

Palju õnne 85. sünnipäevaks !

Kolleegid "Estonia" orkestris. Vasakult Martin Levald, Mai Rõuk, praegune "Vanemuise" tšellorühma kontsertmeister, ja Laine Leichter

Õppisime Martin Levaldiga päris mitmeid aastaid samas õppeasutuses ja samade õppejõudude käe all, kuid sel ajal eriti kokku ei puutunud.

1953. aastal kutsus ta minu "Estonia" teatri orkestrisse ja meist said "pinginaabrid" 15 aastaks.

Tööd oli palju, repertuaar huvitav ning mitmekesine. Sellesse aega mahtus ka palju edukaid võrusetendusi.

Sooviti, et meenutaksin juubilarist midagi lõbusat, anekdoodilist. ML ei ole olnud minu teada n.-õ. pidutseja ega alkoholilembene, niisiis ei juhtunud ka temaga veidraid lugusid. Ehk teavad temast rohkem jutustada sõbrad-kalamehed. Ei tundnud teda ka koduses keskkonnas.

Martin Levald oli meeldiv kolleeg ning omal erialal väga võimekas. Üle kõige võlus tema ilus tšello-toon ja muidugi tehniline üleolek, muusikaline laiahaardelisus ning sügavutiminek.

Kallis juubilar, soovin Sulle tervist ning jätkuvalt rõõmu muusikast!

LAINA LEICHTER

Murrangulised aastad Eesti koolimuusikas

18. novembril oleks HEINO KALJUSTE saanud seitsmekümne aastaseks. Me mäletame teda eeskätt lastekoori "Ellerhein" asutaja ja peadirigendina, Tallinna Riikliku Konservatooriumi professorina, üld- ja koolinoorte laulupidude lastekooride üldjuhina ja organisaatorina, paljude lastekoorilaulude autorina, kooli laulmisõpikute "JO-LE-MI" koostajana; Üldlaulupeo Peakomisjoni liikmena ning lastekooride sektsiooni esimehena. Teda jätkus kõigjale, kus oli küsimus eesti koorimuusika ja laste muusikalise kasvatuses arendamisega seotust.

Rohkem kui kuus aastat tagasi (29. juulil 1989. a.) viis lühike raske haigus ta manalateele.

Heino Kaljuste on kogu oma muusikaalase tegevusega pälvinud üldrahvaliku lugupidamise ja tunnustuse. Selletõttu pole käesoleva kirjutuse raames mõtet rääkida sellest, mida meie muusikaline üldsus - tuhanded koorilauljad, koorijuhid ja muusikapedagoogid - teavad nagunii.

Allakirjutanu on paljude koostöötatud aastate jooksul talletunud nii mõndagi, millega laiem üldsus pole piisvalt kursis. Püüan alljärgnevalt tähelepanu juhtida mõnede, samas aga küllaltki olulistele seikadele, mis kokkuvõttes on viinud Eesti koolimuusika suurtele muutustele.

Kõik sai alguse osavõtust 1964. a. Budapestis toimunud ISME (Rahvusvaheline Muusikalise Kasvatuse Ühing) kongressist, millest tänu meie tihedatele sidemetele tollase NSVL Pedagoogikateaduste Lastekunstilise Kasvatuse Instituudi juhtkonnaga komplekteeriti üleliidulise delegatsiooni koosseisu koguni seitse muusikapedagoogi: Riho Päts, Heino Kaljuste, Venno Laul, Kuno Areng, Uno Järvela, Maie Tigane (Tartust) ja allakirjutanu. Selle kongressi patrooniks oli kuulus Ungari helilooja ja relatiivse noodilugemise süsteemi (Toonika-Do) väsimatu ellurakendaja Ungaris prof. Zoltan Kodaly. Seal nähti ja kuuldu vapustas meid kõiki. Me külastasime paljusid laulutunde lasteaiast kuni keskkooli lõpuklassideni. Kõikjal orienteerusid lapsed vabalt noodikirjas - kas oli siis tegemist tuttava meloodiaga või kongressist osavõtjate poolt antud võõra viisijupiga. Kõik see toimus tavalistes koolides tavaliste õpilastega.

Samas tekkis küsimus selle meetodi rakendamise võimaluste kohta meie koolides.

Prof. Riho Päts, kes töötas muusikaõpetajana omaaegses Raua tänava algkoolis ning Tallinna Õpetajate Seminaris, kasutas oma töös ka Toonika-Do süsteemi. Asi ei arenenud aga toona kuigi laialdaselt eeskätt selletõttu, et meil kasutati helide absoluutsete nimetustena silpnimetusi (do, re, mi, fa, sol, la, si, do), vähe aga tähtnimetusi (C, D, E, F, G, A, H, C).

See aga ei heidutanud Heino Kaljustet, leidmaks ka Eesti koolides võimalusi relatiivse noodilugemissüsteemi ellurakendamiseks.

Allakirjutanu oli saanud Saksamaalt väga huvitava raamatu "Die Grundlagen der Musikerziehung", kus oli lähemalt juttu ühe Saksa tuntud muusikapedagoogi Richard Münnichi poolt väljatöötatud JALE relatiivse noodistlaulmise süsteemist koos käemärkidega. (Tutvustasin seda süsteemi omal ajal ka Pärnus muusikaõpetajate täienduskursustel.) R. Münnichi süsteem oli alternatiiviks Toonika-Do süsteemile.

Andsin selle raamatu Heino Kaljustele tutvumiseks. Ja nüüd hakkas asi arenema otse tormiliselt. R. Münnichi süsteemi puhul oli märgitud, et tema poolt loodud astmed (JA, LE, MI, NA, RO, SU, VA, JA) pole samasuguselt rakendatavad teistes keeltes (võivad tekkida veidrad silbiühendid), mistõttu tuleb tema põhimõtteid kasutades luua igale keelele igati sobivad silbid.

Heino Kaljuste nende silpide leidmisele asuski. Neid arutati korduvalt Haridusministeeriumi ainekomisjonis. Ka tollane haridusminister Ferdinand Eisen sekkus aktiivselt ja poolehoiuga probleemi lahendamisse. Nii tuligi Heino Kaljuste poolt valitud silbid JO, LE, MI, NA, SO, RA, TI, JO, kasutusele relatiivsete noodiastmtena.

Heino Kaljuste asus ise uut süsteemi rakendama lastekooris "Ellerhein", samuti tutvustas ta seda nii konservatooriumi muusikaüliõpilastele kui seminaridel ja kursustel vabariigi koorijuhitidele ja muusikaõpetajatele. Koos Riho Pätsiga koostati uued muusikaõpikud ja mõne aastaga oli Jo-Le-Mi süsteem saanud juba valdavaks enamikes vabariigi koolides. Samuti tulnud kasutusele vastavad käemärgid.

Heino Kaljuste ei piirdunud ainult uue noodilugemissüsteemi koostamisega ja aktiivse propageerimisega, vaid ta otsis uusi võimalusi laste muusikalise kasvatuses arendamiseks. Siinjuures tuleb eeskätt märkida G. Orffi poolt loodud s ü s t e e m i instrumentaalmuusikas laialdase rakendamise võimalusi. Eriti väljendus see vastava instrumentaariumi (peamiselt plokkflöödid) muretsemises Saksamaalt, jällegi tänu haridusminister F. Eiseni kaasabile.

Praeguseks on C. Orffi instrumendiõpetus leidnud üha laiemat kasutamist koolides, kusjuures on loodud tihedad loomingulised sidemed Orffi-instituudiga Saksamaal.

Heino Kaljuste tõstis üles ka muusikalise kallakuga koolide organiseerimise vabariigi suuremates linnades. Praeguseks tegutseb neid juba üsna palju. Eriti silmapaistvaid tulemusi on saavutatud Tartu VII Keskkoolis, seda eeskätt tänu suurtele fanaatikutele Uno Uigale, Undel Kokale ja Lennart Jõelale, ning Tallinna Westholmi Gümnaasiumis (mis on ühtlasi poistekoori "Revalia" baaskooliks). Seal töötavad sellised oma ala entusiastid nagu Ilme Indas, Anu Liho, Urve Krivel, Lele Randalu jt. Ka Tallinna 21. Keskkoolis Lydia Rahula ja Mare Maasiku juhatusel.

Seda loetelu võiks veelgi jätkata. Ometi saab teha juba sellest järelduse, et omal ajal Heino Kaljuste külvatud seeme on ka siin läinud kenasti idanema.

Kui siia veel lisada mitmeid kooristuudiodid ("Ellerhein", Tallinna Poistekoor, Eesti Poistekoor, Revalia Poistekoor, Tartu Poistekoor ja Tütarlastekoor jpt., siis saamegi teha kindla järelduse, et Heino Kaljuste on andnud kogu arengus põhjaneva impulsi. Ja kui tekkis mõte koolinoorte laulupidude traditsiooni loomisest, oli Heino Kaljuste ka siin üks peamisi eestvedajaid.

Pole kahtlust, et Eesti koolimuusika arengus on üks silmapaistvamaid kujusid olnud Heino Kaljuste.

AKSEL PAJUPUU

Jaan Õun: "Meie ülesanne on pöörata noored näoga Päikese poole"

(Algus eelmises "Muusikalehes".)

Nüüd natuke üldisemat laadi küsimus. Mida Te arvate meie praegusest kultuuripoliitikast? Kas neis viletsates oludes oleks võimalik kasvõi organiseerimise mõttes teha midagi teisiti? Kuidas kommenteeriksite Eesti Raadio Segakoori laialisaatmist?

Küsimus ei ole mitte ainult raadiokooris. RAMiga on lugu samamoodi. Juba pikka aega üritatakse seda kangutada küll sennapoole, küll tänapoole. Selles rahamajanduses, mis meil nüüd funktsioneerib, on kõigil muusikutel väga keeruline pinnal püsida. Minu omagi noorem tütar ütles, et ta ei taha enam flööti mängida. Õppis, õppis, nüüd jättis pooleli, sest ka laps näeb ära, et tulevikku eriti nagu ei ole.

Kuidas tekkis omal ajal idee kokku panna niisugune ansambel nagu "Camerata Tallinn"?

See oli naeruväärselt lihtne. Kui olime Heikki Mätlikuga juba umbes 5 aastat koos mänginud ja meile hakati pakkuma järjest rohkem kontsertreise, võtsime puhtalt praktilise mugavuse huvides ansambliks ka viuldaja. Kui on palju pille, on reisida raske, igaühel veel oma reisipagas ka kaasas. Mõtlesime, et klaverit ei pruugi igal pool olla, aga võiks olla veel üks instrument juures. Me mahume peaaegu kõigi oma pillidega ühte kergesse autosse ära. Seetõttu pääsime väga hõlpsasti liikuma.

Kas Teil on flöödimängijate seas olnud püsivaid eeskujusid?

Mu kauaaegne kolleeg ja sõber Samuel Saulus oli üks selline flötist. Ta oli erakordne inimene ja erakordne muusik. Tal oli

Koos oma õpetaja Elmar Peäskega

Jaan Õun Euroopast ja lövi Aafrikast said kokku ühe Austraalia kontserdisaali fuajees

tugevat vaistu orienteeruda stiilide rägastikus. Sauluse tippnumber oli Debussy "Daphnis ja Chloe", mis oli omal ajal üks Neeme Järvi lemmikteoseid. Seal oli suur flöödisoolo, mis sobis Saulusele ideaalselt. Ta mängis väga hästi ka barokkmuusikat, aga samuti Denissovit, mis oli tol ajal meie jaoks väga uudne muusika.

Maailma flötistidest meeldib mulle James Calway. Ma ei ole teda küll kontserdil kuulnud, aga plaatidele mängitud muusika, mida tean, on väga hea. Rampalliga olen ma kokku saanud, aga tema mängust ei ole mul nii suurt elamust jäänud.

Ma tean, et Teile on Saksamaal tehtud tööpakkumisi. Miks olete need majanduslikus mõttes soodsad pakkumised tagasi lükanud?

Ma oleksin peaaegu läinud, kui mulle aasta või poolteist tagasi pakuti töökohta Sibelius Akadeemias. Asi läks untsu- ja Jumal tänatud.

Aga Te küsisite, miks ma pole ära läinud? Ma mäletan aega, kui me tulime Peeter Liljega, kellega olime suured sõbrad, ükskord lennukiga Leningradist. Peetrile pakuti töökohta Leningradi Konservatooriumis ja ka Maria teatris. Ta kõhkles tol korral väga tugevalt. Ma ütlesin talle, et ei ole teist nii ilusat kohta kui Eestimaa, sa hakkad hirmsasti koju igatsema.

Minuga on nii, et olgu ma kas Austraalias, Kanadas, Kuveidis või ükskõik kuskohas, ei saa ma seal üle 10 päeva olla ilma, et hakkaksin mõtlema oma kodu peale. Kunagi üks väliseestlane Kanadas käis mulle peale, et ma jääksin sinna. Ta ütles: "Vaata kui ilus talu siin on, vaata kui ilus loodus." Ma ei pidanud vastu ja küsisin omakorda, miks ta arvab, et kusagil Virumaal või Võrumaal ei ole mõnda ilusat talumajakest. Oi, ta vihastas - ma tegin talle haiget.

Kui palju on plaate, kuhu on salvestatud muusikat Teile interpreteeringus?

Arvestust ei ole pidanud, aga kindlasti on kaks LP-d ja kolm CD-d. Neljas on tulemas.

Meenutage palun kontserdisaale, kus Teid on eriti soojalt vastu võetud.

Austraalias. Kõik oleneb muidugi muusikast, mida pakkud

ja ka kontserdi miljööst. Hästi on läinud kontserdid väikestes Saksamaa kirikutes. Mul on eriti meeles, ja ma olen sellest palju rääkinud, üks imeilus pealelõuna väikeses Belgia linnakeses, mille nime olen kahjuks unustanud. See oli kohvikutaoline koht, aga saal oli rahvast pilgeni täis. Mõtlesin, mida võiks eesti muusikast pakkuda. Sel ajal mul ei olnud veel ei Kuulbergi ega ka Kangro lugusid, mida ma hiljem tellisin. Et inimestele natukenegi mõistetavaks teha, mis see Eesti on, otsustasin neile mängida "Kallis Mari" ehedal kujul. Ütlesin, et see meloodia on sellepärast kuulus, et Tšaikovski kuulis seda Eestis ja et te tunnete selle kindlasti ära, sest see on tema VI sümfoonia. Kui olin selle lihtsa viisikese ära mänginud, ütles üks väikene laps, kes tõenäoliselt oli alles hiljuti õppinud rääkima, mingisuguse lühikese sõna - "mol". Selle peale hakkas publik tormiliselt aplodeerima. Kui ma pärast küsisin, mida see beebi ütles, selgus, et ta oli öelnud flaami keeles "ilus". Sellised asjad jäävad elu lõpuni meelde.

Mis puutub Tallinnasse, siis siin on väga palju häid saale, aga mu lemmikuks on jäänud seniajani Matkamaja saal. Ta kuidagi sobib flöödile, kuigi seal publiku jaoks erilisi mugavusi ei ole.

Omaval ajal olite Te küllaltki aktiivselt tegev ka jazzmuusika alal. Kuidas viimasel ajal on kujunenud Teie suhtes jazziga?

Kuulan meelsasti head jazzi. Õpingute algaastad Tallinnas langesid kokku bossanova ajastuga. Mängisin tol ajal palju kohvikutes, kuna flööt on väga bossanovalik pill ja mulle meeldis improviseerida. Sealt ma sattusin Kustas Kikerpuu küüsi ja mängisin mõnda aega tema orkestris. Mitte väga palju aastaid tagasi mängisime koos Peeter Liljega, kes armastas ka tegelikult jazzi. Peale meie olid selles ansamblis veel Peep Ojavee ja Toivo Hunt.

Olen proovinud oma küüsi mitmel pool. Juba varases nooruses hakkasin Kohtla-Järve puhkpilliorkestri kõrval mängima ka rahvapilliorkestris. Sealt sattusin vabariiklikku rahvapilliorkestrijuhitide seminari, kus mul tuli ka dirigeerimiskunstiga kokku puutuda. Konservatooriumi lõpuaastatel organiseerisime me puhkpillikvinteti, mis oli niivõrd edukas, et suutis ühel tollasel puhkpilliansamblite konkursil edestada kuulsat J. Tamme nimelist kvintetti.

Meil oli hea ja mõnus seltskond, mis oli ansamblimängu puhul vägagi oluline. Samamoodi on lugu praegu "Camerataga". Ta on tegelikult üks Eesti kõige pikaajalisemalt koos mänginud ansambleid üldse. Ansamblit ei hoiaks mitte ainult publiku heasoovlikkus või kõigile ansambli liikmetele sobiv repertuaar. On vajalik, et see seltskond sobiks kokku ka muusikaväliste tegurite poolest.

Tööpakkumisi ja ideid "Camerataga" seoses on väga palju ka edaspidiseks. Ohtrasti on veel mängimata muusikat, mida

tahaks esitada. Nende seas on ka teoseid kaasaegsetelt välismaa autoritelt, kes on meie ansambli jaoks muusikat loonud.

Kas Teil on huvialasid ka väljaspool muusikat?

Mu isa oli kõva jahimees ja kalamees. Selles mõttes olen käinud tema jälgedes. Mul on oma paat. Muide, see paat kuulus varemadel aegadel dirigent Mravinskile. Pärast vanameistri surma kingiti paat mulle ja ma tõin selle Narva-Jõesuust ära Pärnumaale.

Väga põnev periood, millest ma pole praegu rääkinud, on Leningradis aspirantuuris õppimise aeg. See oli selles mõttes õnnelik aeg, et tänu vana Mravinski kuulsusele oli kogu Leningradi kultuurielu minu jaoks tasuta. Ma võisin minna millal tahes ja kuhu tahes.

Kontakt selle inimesega on igavesti meelde jääv. Mul õnnestus Peeter Lilje Mravinskiga kokku viia. Tean, et Peeter oli kaua aega talle väga tänulik. Mravinski oli elav legend, enamiku Šostakovitši sümfooniade esmaesitajaks. Klassika poole pealt meeldib mulle siimaani tema Schuberti "Lõpetamata sümfoonia" tõlgitus. Peetri variant, mida olen kuulanud, on sellele väga lähedane.

Hiljaaegu, kuulates plaati Mahleri VIII sümfooniaga, mille Neeme Järvi on Göteborgis salvestanud, oli meil juttu tema fenomenist. Ma olen mõelnud, miks on Neeme Järvi ikkagi leidnud maailmas sellise tunnustuse. Mäletan, kui ühel 70-ndatel aastatel toimunud konkursil võttis Neeme Järvi mul käest kinni ja küsis: "Noh, poiss, kas sinu järgi või minu järgi?" Mina muidugi ütlesin: "Teie järgi." Arvan, et teda võiks võrrelda Hemingwayga või tema romaaniga "Vanamees ja meri", sest tal on tohutu elukogemus. Ta teab, kuidas elatakse New Yorgi parimates salongides, aga tal on ka see elukogemus, kuidas venelane sööb sihvkasid ja käib "puhvaikas" ringi. Tal jätkus oma kiirel "Joonase" ettevalmistamise ajal siiski aega ka mind haiglas külastada.

Võib-olla räägiksite midagi, mida ma ei ole osanud pärida!

Olen sageli eneselt küsinud, mis on minus muutunud pärast seda, kui ma jäin haigeks. Olen mõelnud, et tegelikult olen ma inimestele teinud vähe head. Flöödiga võiks teha palju rohkem, kui olen teinud.

Kui vaadata meie interpreete, siis olete Teie üks vähestest, kes on eesti oma muusikat märgatavalt edasi viinud. Üsna paljud eelistavad kahjuks mängida põhiliselt ainult kindlakskujunenud autoreid ega julge uute teostega välja tulla.

Tegelikult ei ole eesti kogu kultuurielu sugugi halvas seisus. Me räägime, et Kunstiinstituudil ei ole raha, et õppejõududele maksta. Tolm tõuseb ikka kõrgemale ja kõrgemale. Me hädaldame jne. Mina ei usu, et see skandaal on Kunstiinstituudi õppejõudude poolt tõstatatud - see on lihtsalt võib-olla kusagilt mujalt poolt kunstlikult tekitatud. Kui vaatame seda näitustetulva ja uusi galeriisid, mida avatakse, siis julgeksin öelda, et ega kultuur ikka nii lihtsalt ei hääbu. Meie noored on tegelikult väga õpihimulised. Meie ülesandeks on pöörata nad näoga Päikese poole ja küll nad avanevad kõik omal ajal.

Täna inverjuu eest ja soovin Teile õnne ja tervist läheneva juubeli puhul.

AARO PERTMANN

Mravinski paat Tõstamaa lahes

November 1925

Novembris 1925 lahkus Eestist Berliini tuntud tšellokunstnik prof. Alfred Glehn, toosama, kes oli suure menuga korraldanud Mustpeade majas kammermuusikaõhtuid. Sündinud Tallinnas, oli ta aastaid olnud Moskva Konservatooriumi professor, saavutades seal suure tunnustuse kui väärt pedagoog ja tšellist. Tallinnasse tuli ta opteerumise korras pärast Vabadussõja lõppu, võites ka siin suure lugupidamise.

Estonia Muusikaosakonna segakoor Juhan Aaviku juhatusel astus üles eesti heliloojate uuemate töödega: Juhan Simmi "Ta lendab mesipuu poole", Artur Kapi "Vägisi", Mart Saare "Valuvõtmise laul", Juhan Aaviku 3 laulu rahvaviisidele ("Emake", "Lõikaja laul" ja "Kevadel"), Arkadius Krulli "Muinasjutt" ja "Tulge kokku, Eesti pojad". Konstantin Türrpu oli esitanud sellele kontserdile laulud "Troost" ja "Eestimaa, mu isamaa", Miina Härmalt oli kavas laul V. Rosenstrauchi tekstile "Kui ta tuleb".

Tartus aga andis Juhan Aavik lahkumiskontserdi. 18. novembril asetleidnud Üliõpilaskonna segakoori esinemise kava oli koostatud ainult oma senise dirigendi loominguist. "Postimees" kirjutas sel puhul tunnustavalt: "J. Aavik on peenemaitseline laulude looja. Nende põhitoon on rahvusline - hästi harmoneeritud. Kaldub loomu poolest rohkem lürismile." Eriti mõjuvamat kõlasid sellel kontserdil "Oh ma isegi ei tea" ja "Laulu võim", kuid äramärkimist leidsid ka "Õhtul", "Elaköön Suomi" ja "Siin ma istu, siin ma itke". Aaviku instrumentaaltöödest esitas Bruno Lukk Allegro figoroso tema c-moll klaverisonaadist.

Tartus astus ka vaimulike kontserdiga üles kohalik Jaani Lauluselts Hermann von Andreae juhatusel. Vanade Itaalia ja Saksa meistrite töödest paistis iseäranis silma 17.-18. sajandi vahetusel elanud parun E. G. Astorga "Stabat mater".

Viljandi "Koidu" meeskoor astus

esimest korda üles 15. novembril. "Sakala" kirjutas sel puhul uhkelt, et "viljandlastel on avanenud võimalus kuulata laitmatut meestelaulu. Kõik ettekanded võttis publik vastu tormilise käteplaginaga". Ettekanded olid hästi välja töötatud, koorijuhi J. Grünvaldi taktikepi igale liigutusele reageeris koor täpselt. Eriti meeldivalt tuli kuuldavale Türrpu "Mis see oli, mis juba lapsepõlves" ja Simmi "Oma saar". Võimsalt kõlas sümfooniaorkesteri kaastegevusel Härma "Meestelaul" ja Griegi kantaat "Uus isamaa".

Aleksander Arder oli võtnud ette kontserdireisi Lätimaale, esinedes Riias ja Liibavis. Ajaleht "Latvia" kirjutas: "Arderi bariton on saanud väga hea Itaalia kooli. On suur nauding kuulda seda lauljat, kui kergelt lainetavalt voolab ta hääle aste-astmelt üles, kusagil murdumata... Lauludest paistab igal pool välja suur intelligents. Julgesti võib öelda, et Arder on laulja, kelle nimi saab kaugele üle Eesti piiri kuulsaks ja kelle peale Eesti rahvas võib uhke olla."

Leenart Neuman oli teistsugusel arvamusel. Arderi 25. novembril Tartus antud kontserdi puhul kirjutas meie suur lauluasjatundja: "Kui ma kahe aasta eest Arderi kohta kirjutatud kiitvas arvustuses õige kergelt puudutasin Arderi hääle "kulla fondi raiskamist" - siis pean ma seda seekord õieti alla kriipsutama ja "Estonia" teatri juhtkonda hoiatama: kui see ei võimalda Arderile rahulikku edasitöötamist oma hääle kallal, siis on see laulja talent ja rikkalik hääle peagi paratamatult tagurpidi minemas... Arder laulab veel kahteviisi, kord raskepärase, häält kulutava tehnikaga, teine kord kergelt, puhtalt, voolavalt, mida ma õigeks pean."

22. novembril oli "Estonias" Kitzbergi päev. Etendusid "Püve talus" ja "Kosjasõit", viimane muidugi Juhan Simmi muusikaga. Retsensentidele meeldivad eriti Arderi tüse laiaõlgne mulk, Hilda Gleseri võrratu talutüdruk oma koomilises kosimisootuses, Sällik-Tondu-Michelsoni toimetajate trio igapäevaelu erikoomikaga. Meelde jäi ka hoogne laul ja mäng, millesse oli põimitud Looringu-Roodi groteskne-tormakas tants ja mida publik laskis

korjata. Muidugi ka kombekohased päevakajalised kupleed, mis korduvaid aplause esile kutsusid.

Tartus lavastas Elli Pöder-Roht Oskar Straussi opereti "Anneliese". Selle aluseks oli vanaaegne romaan Leopold von Dessau ja apteekritütre armastusest. Esinejate ansambel oli hästi valitud. Uued nimed operetis olid pr. O. Teetsov vürstinna Henriette von Dessau ja hr. J. Kull markiina. Suurepäraseks operetinäitlejaks osutus pr. A. Kopli-Wiegand, kes lühikese ajaga oli teinud mängus hiiglasuuri edusamme. Ilusa, temperamentse ja kohati mehise Leopold von Dessau kuju andis hr. Savi. E. Pöder-Roht oli oma hiljutise Berliinis viibimise ajal selles operetis esinenud. Ise mängis ta nüüd prantslannat Juliette'i, olles selles osas kiirgav, liikuv, humoorikas ja improviseeriv nagu alati. Tema vastasmängija hr. Vissmann esines oma võimete kohaselt.

1. novembril tähistas Lehari "Krahv Luxemburgiga" oma 15-aastast lavategevuse juubelit F. Pettai. Tema oli eelkõige koomik, kes meeeldi mängis nii draamas kui ka operetis. Talle meeldis kasutada tugevat grimmi ja liialdada groteskiga. Väikese hääleulatuse tõttu ta operetis rohkem mängis ja tantsis kui laulis. Enamasti esitas ta neid õnnetu mehi, kellelt naine üle lüüakse. "Krahv Luxemburgis" oli ta vürst Basil Basilovits.

Tähtsaim sündmus novembrikuus oli aga vist küll Artur Kapi 25. muusikalise tegevuse juubeli tähistamine. 10. novembril oli "Estonia" kontserdisaalis kohal sümfooniaorkester, Estonia Muusikaosakonna segakoor Juhan Aaviku ja Tallinna Meeslaulu Selts Konstantin Türrpu taktikepi all ning Aleksander Arder. Esitati muidugi ainult maestro helitöid. Esiettekandel oli juubilari f-moll sümfoonia. "Tõsine ja huvitav, sisurikas töö, mis tehniliselt hästi rahuldab, tõendades seda põhjalikku kooli, mida A. Kapp on saanud," leidis Artur Lemba ja tema vend Theodor lisas: "Autor juhatab oma sinfooniat anduvusega ja vaimustusega ning tõi teda detailselt väljatöötatud kujul kuuldavale."

MATI MÄRTIN

REGIONALIA

(Algus 5. lk-l)

* Hõimupäevadel esinesid Viljandi linnas mitme kontserdiga **udmurdid ja marid.**

* 24. oktoobril oli Viljandi kultuurikolledžis "**rebaste**" pidu. Äsja tudengiks saanutele tuli Laidoneri platsi püürkaevus näoga kolledži poole laulda "Gaudeamus".

* 26. oktoobril sai 80-aastaseks **Erik Ohtla** - väga mitmekülgne muusik (multiinstrumentalist, helilooja, noodigraafik, üle 1000 orkestratsiooni autor jne.), 30.

oktoobril 60-aastaseks Karksi-Nuia muusikaõpetaja **Vello Ainsalu.**

Ida-Virumaalt

* 7. oktoobril peeti Narvas **ingeri päeva.** Laulis ingeri-soomlaste segakoor M. Kämärä juhtimisel.

* **Lüganuse koor** tähistas kontserdiga oma 150-aastast juubelit.

* Mitmel pool esinenud **hõimuanamblid** andsid 21. oktoobril Kohta-Järve kultuurimajas lõppkontserdi.

Lääne-Virumaalt

* 1. oktoobril tähistati Rakvere Noortemajas muusikapäeva **Rootsi folkansambli "Drapner"**

esinemisega. Külalised andsid Arvo Pärdi fondile üle kingitusena 16 keelpilli.

* Kultuurinõunik Valdur Liiv ütles, et Virumaa muusikaaluses on **Jaan Piku manalassevarisemine** jätnud teatud tühemiku.

* 2. oktoobril oli Rakveres Heino Aadla folklooriõhtu.

Hõimupäevadel esinesid Kadriinas, Rakveres, Tamsalus ja Väike-Maarjas ungarlased ja soomlased. * 24. septembril oli Rakveres "Estonia" ja "Vanemuise" solistide kontsert.

Võrumaal

* 19. oktoobril musitseerisid

"Kandles" **Anu Kaal, Hans Miilberg** ja ansambel "**Vikerkaar**"

(Vambola Pikknurm tšellol, Nataly Sakkos klaveril, Ingrid Orusaar flöödil) esialgu planeeritud M. Voitese ja J. Zahharovi asemel. Sama juhtus Saaremaal ja Põlvas. * Võru muusikakoolil olid külalised Soomest **Laitla** muusikakoolist.

* **Hõimupäevadel** esinesid Võrus ja Vastseliinas mokšad, komid ja udmurdid, tõlkis Viljandi kultuurikolledžis õppiv komitar.

* 24. oktoobril tähistas Võru meeskoor oma 2. dirigendi **Ako Tamra** 65. sünnipäeva.

(Algus ML nr. 4)

Stockholm, 2. dets. 1965

Kallis Raimund Sepp!

No nüüd olen siis ära kuulnud oma sonaadi;¹ võtsin ka lindile ja olen seda veel mitu korda kuulnud. Ei oska sinna midagi lisada, tundub, et on nii korras nagu on. Suur aitäh mängimise ja õppimise vaeva eest! Tempod tundusid kõik õiged - kui väga norida, siis oli ehk esimeses osas repriisi algus pisut aeglaselt võetud, aeglasemalt kui algus. Nii tundub mulle. Aga noh, esimese ettekande puhul juhtub ju ikka, et ei sattu alati õigele soonele. Muidu oli kõik korras ja lõpp eriti hea. Palun suruge ka minu poolt klaverimängija kätt, ta tegi oma asja väga ilusasti ära! - 100% ettekandest polnud võimalik lindile võtta, kuna siin on Tallinna jaama kuulamine päris raske - ühel pool väga lähedal on tugev Leipzigi jaam, teisel pool, peaaegu otse peal üks nõrgem Itaalia jaam, mis saadab päev läbi igasugust tralli, nii et Tallinn seal vahepeal võngub ja kohati naabrid lõövad läbi, eriti pp kohtadel. Ent pole siiski viga, sain võrdlemisi korraliku lindi.

Näis kunas siinpool selle mängimiseni jõutakse. Andsin mõne nädala eest ühe noodi ooperi kontsertmeisterile, kes ka Muusikaakadeemias õpetajaks. Teda peetakse selleks kõige paremaks siin, kuid kas tal aega on õppida, on iseküsimus. Jalutan lähemal ajal filharmoonikute juurde ja jagan ka seal mõne eksemplari välja, eks näeb siis, kes ette jõuab. Aldimängijatega on ju see paha lugu, et nad on orkestritööga kogu aeg kinni, repertuaar on napivõitu ja sellep. pole solistina esinemised aktuaalsed. Ilus pill, aga harva kuuleb.

Möödunud nädala lõpul olin Göteborgis, kus tuli avaliku kontserdi kavas ettekandele ka balalaika kontsert. Solist on suveräänne ja mängis oma asja hiilgavalt. Orkester oleks võinud olla parem, kuid viga pole mitte mängijates vaid dirigendis, kes on saamatu ja apaatne. Pole temaga lihtsalt võimalik midagi peale hakata, löök on kange ja elutu ning proovide töö pealiskaudne. Aga noh, hea solist kisub orkestri kaasa ja selletõttu tuli asi päris rahuldavalt välja. Nagu ma telefonis ütlesin, sõidab see mees - Nicolai Zwetnow on ta nimi - detsembri algupoolel Moskva ja Leningradi. Partituur

ja hääled on tal kaasas. Ei tea, kas saaks teda kuidagi Tallinna tömmata paariks päevaks, ta mängiks lindile, kui Järvil ja orkestril on aega ning tahtmist. (Räägib sorinal vene keelt.) Umbes 12.-16. detsembri vahel peaks ta Leningradis olema - ehk saab teda sealt kuidagi kätte!

Muide töötan praegu täie auru all, käsil on uus sümfoonia.² Septembris alustasin, praegu on kolmas osa niikaugel, et tahaks järgmisel nädalal sellega valmis saada ning aasta vahetuseks ka viimase - neljanda osaga. Siis tuleb partituur puhtalt välja kirjutada. Mõte on nimelt see, et sinne raadio on varunud eolevaks maiks ühe koha oma programmis selle jaoks. Kui hästi läheb, saab ettekantud. Siis muidugi saadan ka sinnapoole kanti paar partituuri, ehk tuntakse huvi. Arvan, et saab üleschitustelt palju lihtsam kui näit. kuues sümf., nii et ettevalmistustöö proovidel pole nii tappev. Aga see on ainult arvamine, senised kogemused näitavad, et ma pole veel ainsatki lihtsat asja kirjutanud, ikka mingisugused iseäralikud "kniffid" tulevad tahtmatult sisse. Sinna pole midagi teha.

Ega ma pole Teile kirjutanud, et sain - õigemini saan - uue korteri. Just sellise, nagu olen senini soovinud. Maja on küll alles ehitamisel, kuid 1. veebruaril töötatakse võtmed kätte anda ja siis tuleb kolimine. Uus korter saab palju suurem kui senine - ligi 100 m², on kõige kõrgemal korrusel - seitsmendal - kust suurepärase vaade üle järvede ja metsade. Täiesti uus linnaosa, natuke kaugemal südalinnast kui praegu: nüüd olen linna keskel veerand tunniga, seal aga poole tunniga. Ent see pole mõõduandev, peaasi, et saan lähedamalt elama hakata ja kui aknast välja vaatan, pole enam naaber maja seina vaja nautida. Nii et siis veebruarist alates on minu aadress järgmine:

Nynäsvägen 56 VII, Harder ja telefon 7771557...

Veel kord südamlilik tänu Teile ja Kelderile sonaadi eest! Palun mu pere tervitused oma perele edasi anda ja olge ise terve ning tervitatud

Teie E. Tubina poolt

¹ Jutt on aldisonaadist, mille Tubin kirjutas R. Sepale. Tema esiettekandes kõlas teos, mille Tubin raadio kaudu endale lindistas, 1965 hilissügisel. Klaverisaatjaks oli tookord Eugen Kelder.

² VIII sümfoonia.

Omapärased lood Tubina sümfooniade ettekandmisel

Teatri- ja Muusikamuuseumi organiseeritud teaduskonverentsil Väliseesti muusikast esines Harri Kiisk Stockholmist huvitava ettekandega Eduard Tubina loomingust. Elevust tekitasid eriti põnevad lood tema kolme sümfoonia ettekandmise kohta.

Estonia Kontserdisaalis esitati 31. jaanuaril 1941 Tubina teine sümfoonia, 17. veebruaril aga Artur Kapi vokaal-loomingut. Mihkel Veske luuletusele "Päikesele" kirjutatud lõpuridade ajal

"Kaob kord eestlaste keeleköla, ära siis sinagi tõuse ja ela!"

tõusis rahvas püsti.

Järgnes arutlus Moskva inspekteerijate osavõtul. Üks - poliitiline - ründas ägedalt Kappi natsionalismi pärast, Tubina sümfoonia kohta ei

öelnud aga midagi halba, teine - dirigent Gauk - leidis, et Kapi muusikal pole häda midagi, Tubina sümfoonia tegi aga maatasa, leides selle olevat formalistliku. Kuna kaks Moskva emissari läksid omavahel tülli, jäid igasugused "järelused" ära. Tubinale oli aga see juhtum üheks ajendiks hiljem Rootsi maapakku minekule, seda enam, et ajakirjanduses ründas teda samas toonis kui Gauk ka Nikolai Goldschmidt.

Esimene sümfoonia, mille Tubina Rootsis kirjutas, oli V. See kanti esmakordselt Stockholmis ette 16. novembril 1947. Dirigent juhtus aga olema nõrgavõitu ja Olav Roots käis proovidel ära näitamas, mis õige, mis vale. Viimasel peaproovil ütles ta:

"Enam ma ei saa midagi teha." Utsitamisest oli aga kasu olnud, kontserdil kõlas sümfoonia hästi ning võeti nii kriitika kui publiku poolt hästi vastu.

Tubina järgmine, VI sümfoonia tuli Stockholmis ettekandele 30. oktoobril 1955. Seekord oli dirigent eriti nõrk ja Olav Roots ka juba Rootsist lahkunud. Sümfoonia kõlas viletsalt ja kriitika võttis selle ka tõredalt vastu, eriti sotsiaaldemokraatliku ajalehe muusikaarvustaja. Aasta pärast mängiti sama sümfooniast sama partituuri alusel uuesti, nüüd aga tugeva dirigendi H. Schmidt-Isesstedti juhtimisel. Sama arvustaja kirjutas: "Aasta jooksul on helilooja oma töö põhjalikult ümber teinud."

Konkursid avastavad talente

Hollandis asuva *Gaudeamus Fondi* poolt korraldatud rahvusvahelise noorte interpretide võistluse võitis tänavu itaalia klarnetist Guido Arbonelli. Üldse osales võistlusel 120 interpreeti. Guido Arbonelli on sündinud 1962. aastal. Praegu õpib ta G. Rossini-nimelises Konservatooriumis Pesaros. Tema on spetsiaalselt muusikat kirjutanud mitmed noored heliloojad.

Guido Arbonelli

Sama organisatsiooni poolt heliloojatele korraldatud võistluse raames kanti 4.-10. septembrini toimunud rahvusvahelisel *Gaudeamus* muusikanädalal Amsterdams erinevate interpretide esituses ette 34 noore autori teosed.

Saksamaal, Delmenhorstis korraldatud **kompositsiooni-võistlusest** võttis osa 55 heliloojat 16 riigist. Võistluse reglement nägi ette maksimaalselt 1 minuti pikkust teost sopranile, tšellole, klaverile, 2 näitlejale ja amatööridest koosnevale keelpilliorkestrile. Valitud teoste esiettekannet toimus 11. novembril Delmenhorstis.

6 teost 88-st valiti välja *La Muse en Circnit*'i poolt korraldatud arvutimuusika konkursil Prantsusmaal. Auhinna saanud autorite seas olid Erik Karlsson ja Frederik Ekman (Rootsi), Lionel Marchetti (Prantsusmaa), Dominique Petitgand (Itaalia), Nicolas Virin (Prantsusmaa) ja Miao-Wen Wang (Hiina). Nende kuue autori teostest tehakse CD, mis antakse välja 1995. aasta lõpul.

Bostonis läbiviidud rahvusvahelise kompositsiooni-võistluse *ALEA III* finaali jõudsid 7 helilooja teosed 6 riigist. Peauhind omistati Hiina heliloojale Kui Dongile. Tema teos "The Blue Melody" oli

kirjutatud flöödile, klarnetile, viiulile, tšellole ja klaverile. Praegu õpib hiinlane Stanfordi Ülikoolis.

Rahvusvahelisel kompositsioonivõistlusel "*Praha Kevad 95*" võitis esimese auhinna sakslannast helilooja Charlotte Seiter. Võitnud teoseks osutus tema *Kammersümfoonia*. 2. auhinna sai tšehh Roman Z. Novak ja 3. auhinna uruguaylane Alvaro Carlevaro. Žüriisse kuuluvatest inimestest olid nimekaimad Wolfgang Rihm, Marek Kopelent ja Sofia Gubaidulina.

Antverpeni rahvusvahelisel interpretide võistlusel *Orpheus Prize*, mille teemaks oli nüüdisaegne flaami kammermuusika, sai mõlemad olulisematest auhindadest hollandi harfimängija Regina Ederveen.

Regina Ederveen

Mulluse Hispaanis Tarragonas väljaantava kompositsiooniauhinna "*Cintat de Tarragona*" võitnud ameeriklase Robert G. Pattersoni teos "The Double Edge" kanti ette samas 16. septembril k.a. Teine auhind omistati Barcelonast pärit heliloojale Augustin Charles Solerile. Tema teoseks oli "Kaksikvariatsioonid" orkestrile.

8 teost saabunud 204-st valiti välja ettekandmiseks **5. rahvusvahelisel uue muusika festivalil** Milanos, mis leidis aset möödunud aasta lõpul. 1995. a. maikuus, pärast nende teoste lindistuste kuulamist, otsustas rahvusvaheline žürii 1. auhinna omistada jaapanlasele Hiroyuki Itoh'le teose "Xagna" eest. Teise auhinna sai hollandi helilooja Gijsbrecht Roye nimeta teose eest keelpillikvartetile.

Viinis toimuv al iga-aastaselt

uue muusika lindistuste võistlusel sai tänavu esimese auhinna jaapani pianist Kayako Matsunaga Rashid Kalimullini Klaverisonaadi nr. 2 esituse eest. Teine auhind sellel võistlusel läks austerlasele Gert Rainer Schubertile Paul Hindemithi sooloviulu sonaadi op. 31 nr. 2 eest.

Londonis toimunud **esimese naisheliloojate võistluse** võitjaks osutus lumeenia päritoluga helilooja Luminita-Cristina Spinu. Tema teos kantakse ette London-Sinfonieta 1995/96. a. hooajal.

5. rahvusvahelisel elektroonilise muusika foorumil Pariisis valiti alla 30-aastaste autorite kategoorias välja 2 teost. Nendeks olid hispaania helilooja José Berengue'i "Mu" ja brasiilia autori Rodrigo Cicchelli Velloso "Cymbala Reminiscencia". Äramärkimist leidsid veel 4 elektroonilist teost, autoriteks sakslane, rootslane, argentiinlane ja kanadalane.

Pariisis UNESCO poolt korraldatud 1995. aasta rahvusvahelisele foorumile saadetud teoste seas valiti alla 30-aastaste heliloojate "kindraliks" jaapanlane Michio Kitazume. Tema teos "Ei Sho" oli kirjutatud sümfooniaorkestrile. Äramärkimist leidnud 10 autori seas oli ka Erki-Sven Tüür oma "Reekviemiga" Peeter Lilje mälestuseks.

29-nda Nüüdisaegse Muusika Festivali raames korraldatud kompositsiooni-võistluse võitjaks osutus horvaat Srdjan Dedic teosega "Beat On". Teos kanti ette avalikult kontserdil 3. oktoobril käesoleval aastal Terre Hauttis (Indiana osariik, USA) Louisville'i orkestri poolt. Srdjan Dedic on sündinud 1965. aastal Zagrebis. Ta on lõpetanud Zagrebi Muusikaakadeemia pianisti- ja komponisti-diplomiga. Tema teosed on kõlanud Jugoslaavia muusika päevadel 1987. aastal. 1989. aastast on Srdjan Dedic Horvaatia Heliloojate Assotsiatsiooni liige. Tema muusika on ka varasematel aegadel võitnud auhindu mitmetelt rahvusvahelise mainega kompositsiooni-võistlustelt. Ta on loonud

Srdjan Dedic

muusikat Zagrebi televisioonile ja mitmetele teatritele.

1.-20. oktoobri 1995 toimus Varssavis 14. Chopini nim. noorte pianistide konkurs, rahvusvahelises žüriis 23 tuntud muusikut. 257 osavõttu taotlejast oli videokassetide põhjal mängima lubatud 140 pianisti 33 maal, seehulgas Jaapanist ja Poolast kummastki üle 20 esineja.

Lõppvoorust pääses 6 pianisti, kes esitasid Chopini 1. ja 2. klaverikontserdi ja veel mõningaid palu. Nagu 5 aastat tagasi, jäeti 1. preemia välja andmata, millega publik, kelle lemmikuks oli kujunenud 26-aastane Aleksei Sultanov Venemaalt, polnud rahul. Žürii otsuse, arvatakse, põhjustas Sultanovi liiga riskantne interpretatsioon. Oletatakse ka teisi põhjusi. Sultanoviga koos sai 2. preemia 22-aastane Philippe Giusiano Prantsusmaalt. Kolmas oli Inglismaal elav USA kodanik Gabriella Montero, neljas teine Venemaa esindaja, ainult 20-aastane tatarlane Rem Ursin. Pingerea lõppu jäid kõige suurema osalejate arvuga riikide esindajad - Rika Miyatoni Jaapanist ja Magdalena Lisak Poolast.

Publik polnud rahul ka sellega, et jäeti välja andmata traditsioonilised preemiad masurka ja poloneesi esitamise eest.

7. oktoobril lõppes Vilniuses 5. Ciurlionise nim. organistide-pianistide konkurs, üks M.-K. Ciurlionise 120. sünniaastapäeva tähistamise üritusi. Parimateks peeti Läti, Leedu ja Saksamaa organiste. Pianistidest jagasid esikohta Goda Gavilaite Leedust ja alles 16-aastane Ivan Stepantsov Valgevenest. Konkursil oli 54 osalejat 12 riigist.

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

Noodid

- Bay, B. Mel Bay's saxophone improvising workbook. - Pacific, 1979.
 The great songs of George Benson. - London, 1984.
 The Busker's fake book: 1001 all-time hit songs. - London, etc., 1991.
 The best of The Doors. - London etc., 1978.
 The Canadian musical heritage: Vol. 11: Chamber music 1: Piano trios. - Ottawa, 1989.
 Eric Clapton. Blues Power. - London etc., 1991.
 Eespere, René. Schokoladenland: 8 Lieder mit Klavierbegl. auf Texte von Hanna Helling. - Lilienthal/Bremen, 1994.
 Gregorianische Gesänge: Eine Auswahl zum Kirchenjahr / Hrsg. v. P. Godehard Joppich. - Freiburg, 1995.
 Jazz and blues greats for clarinet. - London etc., 1991.
 Jazz for the classical guitar / Arr. by J. Zaradin. - London etc., 1990.
 Johansson, J. Tissu de greeses: For flute, clarinet, violoncello and tape. - Score. - Stockholm, 1995.
 Lepnum, Hugo. Choralvorspiel für Orgel: Lobe den Herrn, o meine Seele. - Finland, 1995.
 Lind, Ove. Swing in F: For big band. - Score. - Stockholm, 1995.
 Mossenmark, S. No mercy: For tenor recorder, tape and live electronics. - Stockholm, 1995.
 Pink Floyd. The division bell. - London, 1994.
 Pärt, Arvo. Annum per annum: Für Ogel. - Wien, 1980.
 Seixas, Carlos. Sonata mi menor: Para instrumentos de Tecla. - Lisboa.
 Tobias, Rudolf. 2 vaimulikku duetti oreli saateta: "Wie lieblich sind deine Wohnungen"; "Was ist der Mensch?" - Finland, 1995.
 Tobias, Rudolf. Wisset ihr nicht = Eks teie tea: Orchesterpartitur. - Lilienthal/Bremen, 1994.
 Tomis, Veljo. Laevas lauldakse: Segakoorile. - Espoo, 1995.
 Tormis, Veljo. Suomalais-ugrilaisia maisemia: Lapsikuorolle. - Helsinki, 1995.

Helikassetid

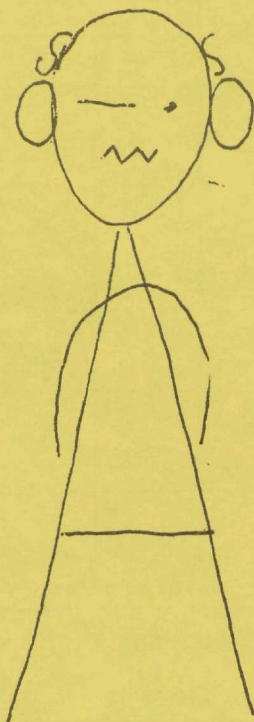
- Doktor-A (ansambel). Miks on nii. - Tln., 1995.
 Electronic grooves from Tallinn. - Tln., 1995.
 Eesti pilliviisid / Esit. ans. "Kukulind", juh. E. Roode. - Tln., 1995.
 Nyrok City (ansambel). Shit, blood & flowers. - Tln., 1995.
 Peterson, Tiit (kitarr). Favorite miniatures for guitar. 1995.
 Sullivan Unplugged (ansambel). Fantasies. - Tln., 1995.
Heliplaadid
 Central European flyte music / Perf. by A. Kecskés.
 English music for harpsichord / Perf. by Z. Ružičková.
 Gregorian chants from Hungary / Perf. by: Schola Hungarica, cond. by: L. Dobszay, J. Szendrei, 1981.
 Jackson, Mahalia, laulja. What the world needs now.
 Penderecki, Krzysztof. Canticum Cantorum Salomonis / Perf. by: The Cracow Philhar. Orch. and Choir, cond. by: J. Katlewicz.

Kompaktplaadid

- Eesti hit 3 / Esit.: Mr. Happyman, ans., Must K, ans., Nancy, laul, Hovey Covery, ans., T. Tulp, laul, I. Linna, laul, Kuldne Trio, ans., jt. - 1995.
 Mattsson, Jack. Ahvenamaa reekviem = Å ländskt requiem / Esit.: A. Allvin, sopran, W. Grönroos, bariton, Oratoriekören på Åland, Wegelius kammarorkester, dir. G. Julin. - 1993.
 Moosmann, Christoph Maria (orel). Annum per annum. - San Francisco, 1995.
 Propeller 1980-1995, 1995.
 Scandinavian contemporary a capella / Perf. by the Danish National Radio Choir, cond. S. Parkman. - 1994.
 Smetana, Bedrich. Minu kodumaa = Má Vlast / Perf. by Detroit Symphony Orchestra, cond. N. Järvi. - 1995.
 Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor. Cum laude. - 1995.
 Tubin, Eduard. Chamber and choral music / Perf. by: R. Pöntinen, piano, N.-E. Sparf, violiin, P. Savijoki, saxophone, R. Rydell, baritone, Lund's student Choral society, cond. N. Järvi. - 1994.

Ofelia Tuisk — šaržist

Lõpp. (Algus ML 12 (1994))

Uus Naisrad

EESTI KONTSERDID

KONTSERDID
DETSEMBRIS

5. XII kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal, 6. XII kell 19.00 Tartu Ülikooli aula - tšello **Lars Blomberg** (Rootsi), klaver **Risto Laurila** (Soome). Kogu J. S. Bachi tšellolooming.

7. XII kell 19.00 Estonia Kontserdisaal - JOHANN WOLFGANG GOETHE MUUSIKAS. **ERSO**, dirigent **Dieter Rossberg** (Saksamaa). Berlioz. Dramaatiline legend "Fausti needmine".

8. XII kell 18.00 Viljandi Maavalitsuse saal, 12. XII kell 18.00 Paide Muusikakool, 19. XII kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal - klaver **Mati Mikalai**. Beethoven, Skrjabin, Liszt.

9. XII kell 16.00 Väravatorn - HORTUS MUSICUS. Ansambli juht **Andres Mustonen**.

9. XII kell 18.00 Tartu Ülikooli aula, 10. XII kell 16.00 Estonia Kontserdisaal - TALLINNA KAMMERORKESTER. Dirigent **Juha Kangas** (Soome). J. Chr. Fr. Bach, J. Chr. Bach, C. Ph. E. Bach, J. S. Bach, J. Kokkonen.

9. XII kell 18.00 Haapsalu Toomkirik, 10. XII kell 16.00 Rakvere Kauri Kool - kitarr **Heiki Mätlik**, Tallinna Keelpillikvartett.

12. XII kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal - klaver **Ralf Taal**. Beethoven, Schubert.

16. XII kell 18.00 Pärnu Eliisabeti kirik, 17. XII kell 18.00 Rakvere kirik, 19. XII kell 18.00 Haapsalu Toomkirik, 21.-22. XII Saaremaa, 23. XII kell 16.00 Tallinna Toomkirik - JÕULUKONTSERDID. **Hortus Musicus**, dirigent **Andres Mustonen**. Lääne-Euroopa renessansiaegne jõulumuusika.

16. XII kell 18.00 Tartu Ülikooli Aula, 17. XII kell 16.00 Estonia Kontserdisaal - EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR.

17. XII kell 12.00 Jõhvi kirik - TALLINNA POISTEKOOR, dirigent **Lydia Rahula**.

17. XII kell 14.00 Võru kultuurimaja "Kannel", kell 18.00 Põlva Kultuurikeskus, 21. XII kell 19.00 Paide Kultuurikeskus - JÕULUKONTSERDID. EESTI POISTEKOOR, dirigent **Venno Laul**.

20. XII kell 19.00 Niguliste - JÕULUKONTSERDID. Metsosopran **Urve Tauts**, orel **Andres Uiho**, tšello **Peeter Paemurru**.

21. XII kell 19.00 Estonia Kontserdisaal, 22. XII kell 19.00 Vanemuise Kontserdisaal - JÕULUKONTSERDID. Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, dirigent **Eri Klas**, solist **Urve Tauts**. Kaastegev **Eesti Rahvusmeeskoor**. Wagner, Brahms, Schubert.

22. XII kell 18.00 Viljandi kirik - JÕULUKONTSERDID. **Noobel Nelik**.

29. XII kell 19.00 Tallinna Raekoda - viiul **Ülo Kaadu**, klaver **Ivo Sillamaa**. Ysaye, Franck.

29. XII kell 19.00 Tartu Ülikooli aula, 31. XII kell 19.00 Raekoda - A Vivaldi "AASTAAJAD". **Vanalinna Barokkorkester**, barokkviul **Elar Kuiv**.

30. XII kell 19.00 Raekoda - JÕULUKONTSERDID. **Hortus Musicus**, Suure Muusikaakadeemia solistid.

31. XII - KONTSERDID AASTALÕPU MEELEOLUS, kell 16.00 Niguliste - **Eesti Poistekoor**, dirigent **Venno Laul**, kell 17.00 Raekoda - **Keelpillikvartett**, "Noobel Nelik", sopran **Meeli Tamm**.

NÄTSTI

Väike muusikaõpik

Tänapäeval ettekantavad ja loodavad muusikateosed jagunevad:

- 1) **sakraalmuusika** - välja kasvanud Zeuse, Jehoova ja Taara auks loodud palvushümnidest;
- 2) **tümpsmuusika** - välja kasvanud Bacchose, Paani ja nende atro-ameerika analoogide auks loodud muusikast;
- 3) **new age** - tehniliselt täiesti uus muusika, sisaldab aga ka eelnimetatute elemente;
- 4) natuke muud ka.

Rasvaselt ümbritsetud ruutudesse on peidetud pildil toodud muusiku ees- ja perekonnanimi tema nooruses. Lahendaja aga peab toimetusele teatama 20. novembriks ka nime, mille all on ta üldtuntud. Õigete lahendajate vahel loositakse välja kolm tasuta tellimust "Muusikalehele" 1996. aastaks.

HÖIKE HÄALIT- SUS		VERDI OOPER		TEGELA- NE HÄNELI OOPERIST		STIIL- FORMUUS- ... (SOULI ISA "EESM.)
HEA (IT. K.)					LIKVIDEE- RITUD	
					ADA MÜÜT- MISE VAHEND	VÄBRIKUS
	EESTI ENTSEKLD- PEEDIA MUSIKA- VÄRNAS					NOOT
		LEHT- PUU	TEATUD VALJUS- ASTME TÄHIS (IT. K.)	SAGEDANE EESL. ARMEENIA PEREK. M...	RAADIVS	MINU ING. K. P. HÄRM LAVL
	KOHT LÕUNA- EESTIS	EESTI BAND			TEENI- JANNA	TEATUD TAVAND
		... POGODI				NOOT (TÄHT- NIMI)
RAHVUSV. KIIRPOSTI FIRMA	LENNUKI- MARK WEEKEND GUITAR TRIO LIISS	VEEVÕTU KOHA				
KARSAESE MUVS. RAHVUSV. ORG. (LÕH.)			LEVINUD LÕHEND VUTIKOON- DISTE NIMEPES	KÄLMANI OPERETT		
KOORI- DIRIGENT				SÕUTUSE TÖENDUST TÄHIST- SÕNA		RUUMALA TÄHIS MEHENIMI
		OARE STRING ORCHESTRA	MAGE TÄHIST. LÕHEND LÕNGL. K. ASESONA		EESTI NOOREMA PÕLVE PIANIST	
MEHE- NIMI	LÄÄNE BAND EESTI LAVIJA	VIINI FILHARM. PEADIR.	LÕHEND MÕÖDANIKUST TEOS JÄRJENM- OSK		ORJUSE	
						POLITSEI ORGANIS. PORIS
			SAGEDA- NE SILP LAVLMISEL	EESTI BAND		ASE- SÕNA
		TEATUD SEISVS VAESLAPS	... LARETEI	MEHE- NIMI		
					TEOS TSAIKOVSKI KLAVERI- TSÜKLIST	ÄRA...! TÄNAV VANALINNAS
ÜHE TEATUD TANTSU				SUVR- BRITANNIA (LÕH.)	SAMU- TI	ISSANDA AASTA KARTLIK HÜGATUS
						BACHI TEOS ... T...
RUMAL			EESTI TSELLIST			

Tellige "Muusikalehte" 1996. aastaks: kvartalis 18.95, poolaastaks 32.95, aastaks 59.95. Tellides aastaks võidad ligi kolmandiku hinnast.

Muusikaleht

Peatoimetaja: Mart Vainu. Korrespondent: Aaro Pertmann. Väljaandja AS "BALBI"
Tallinn 34 (EE0034) pk 996. Teisipäeval ja neljapäeval 9.00—11.00 tel. 52 51 24.
Honorari saab kätte Tallinn, Narva mnt. 5 II k., tuba 2 (tel. 43 77 33 või 43 77 51).

RAHVUSV. ...
AP

570